

Välitä viljelijästä

Projektin vaikuttavuustutkimus

Elena Suomela

Opinnäytetyö

Huhtikuu 2018

Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma

Luonnonvara- ja ympäristöala

Tekijä(t) Suomela, Elena	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Huhti 2018
	Sivumäärä 64	Julkaisun kieli Suomi
		Verkkojulkaisulupa myönnetty: X
Työn nimi Välitä viljelijästä Projektin vaikuttavuustutkimus		
Tutkinto-ohjelma Maaseutuelinkeinojen tutkinto-ohjelma		
Työn ohjaaja(t) Jaana Auer		
Toimeksiantaja(t) Pirjo Ristola ja Pirjo Saari, Maatalousyrittäjien eläkelaitos MELA		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Melan hallinnoiman Välitä viljelijästä -projektin tarkoitus on varhaisen välittämisen kautta auttaa kriisiytyneitä maatalousyrittäjiä jaksamaan niin henkisesti kuin myös fyysisesti sekä turvata jaksaminen ja työkyky myös vaikeina aikoina. Projektin tärkeimmät toimenpiteet ovat ostopalvelusitoumusten myöntäminen kriisiytyneille viljelijöille sekä koulutetut alueelliset projektityöntekijät, jotka jakavat tietoa sekä vierailevat tiloilla.</p> <p>Opinnäytetyössä tutkittiin Välitä viljelijästä -projektin vaikuttavuutta suomalaisiin viljelijöihin, jotka olivat käyttäneet ostopalvelusitoumuksen. Kysely suoritettiin sähköisenä webropol-kyselynä tai vaihtoehtoisesti kysely lähetettiin postitse. Jotta projektin vaikuttavuutta pystyttiin tutkimaan laajemmin, suoritettiin puhelinhaastattelu kaikille hanke- ja projektityöntekijöille, jotka työskentelivät Välitä viljelijästä -projektissa tai ostopalvelusitoumuksen kanssa. Tavoitteena oli selvittää, onko Välitä viljelijästä -projekti sekä ostopalvelusitoumus auttaneet viljelijöitä selviytymään ja jos on, niin miten heidän henkinen sekä taloudellinen tilanne on parantunut. Koska projekti jatkuu, oli myös tärkeää saada tietoon, mitä kehitettävää projektissa on.</p> <p>Sähköinen kysely sekä haastattelut suoritettiin alkusyksystä 2017. Viljelijöille suunnatussa kyselyssä vastausprosentiksi saatiin 29 % ja hanke- sekä projektityöntekijöiden vastausprosentti oli 100 %. Vastaavanlaista tuen muotoa ei ole aiemmin Suomessa ollut viljelijöiden keskuudessa. Tämän vuoksi ei ole aiempaa pohjaa, mihin verrata tuloksia. Kuitenkin tällainen auttamisen muoto on ainutlaatuinen. Tutkimustuloksia pystytään käyttämään pohjana tuleville vaikuttavuustutkimuksille viljelijöiden ennaltaehkäisevässä auttamistyössä. Tärkeimpinä tuloksina voidaan pitää ostopalvelusitoumuksen myönteistä vaikutusta viljelijöiden työssäjaksamiseen sekä taloudellisen tilan paranemiseen.</p>		
Avainsanat (asiasanat) ostopalvelusitoumus, Välitä viljelijästä, maatalouden kriisipaketti, henkinen hyvinvointi, taloudellinen kannattavuus, stressi		
Muut tiedot		

Author(s) Suomela, Elena	Type of publication Bachelor's thesis	Date April 2018
		Language of publication: Finnish
	Number of pages 64	Permission for web publication:
Title of publication Support a farmer Impact study of the project		
Degree programme Agricultural and Rural Industries		
Supervisor(s) Auer, Jaana		
Assigned by Pirjo Ristola and Pirjo Saari, The Farmers' Social Insurance Institution Mela		
<p>Description</p> <p>Mela administers Support the farmer -project. The aim of the project is through early support to help farmers who are in crisis to cope mentally and physically and secure managing and work ability also in rough times. The main measures of the project are granting outsourcing service commitments to farmers in crisis and educated project workers who share information and visit farms.</p> <p>The study investigated Support the farmer -project's influence on Finnish farmers who had used the outsourcing service commitment. The survey was conducted as an online or paper survey. In order to study the project influence wider there were phone interviews to all project workers who worked with Support the farmer or the outsourcing service commitment. The aim was to find out if Support the farmer and the outsourcing service commitment have helped the farmers to cope and, if yes, how their mental and economic situation have improved. Because the project is still ongoing, it was also important to get feedback on what there is to improve in the project.</p> <p>The electronic survey and interviews were conducted at the beginning of autumn 2017. The response rate of the survey was 29 % and that of the phone interview 100 %. In Finland, there has not been any equivalent form of support among farmers. This is why there is no earlier research where to compare the results with. Nevertheless, this form of helping is unique. The results can be used as a basis for future impact studies on farmers' preventive assistance work. The most important results were the positive impact of outsourcing service commitments on farmers' work well-being and improvement in their economic situation.</p>		
<p>Keywords/tags (subjects)</p> <p>outsourcing service commitment, Support the farmer, crisis package for agriculture, mental well-being, economic profitability, stress</p>		
Miscellaneous		

Sisältö

1	Maatalouden heikko kannattavuus painaa hyvinvointia.....	4
2	Tutkimusasetelma	6
2.1	Tutkimuksen tavoitekuvaus sekä tutkimusote.....	6
2.2	Ostopalvelusitoumus.....	7
2.3	Kyselylomakkeen suunnittelu.....	7
2.4	Tulosten analysointi ja luotettavuus	8
3	Aiempaa tutkimustietoa viljelijöiden hyvinvoinnista	8
3.1	Viljelijöiden henkinen hyvinvointi	9
4	Aiempaa tutkimustietoa viljelijöiden yritysjohtamisesta	10
5	Tutkimustulokset.....	13
5.1	Taustaa	13
5.2	Hanke- ja projektityöntekijöiden haastattelut	13
5.2.1	Haastatteluiden pääpaino	13
5.2.2	Ostopalvelusitoumus viljelijöiden apuna	14
5.2.3	Hanke- ja projektityöntekijän yrittäjien tapaamiset	15
5.2.4	Hanke- ja projektityöntekijöiden auttamiskeinot	16
5.2.5	Viljelijöiden palaute hanke- ja projektityöntekijöille	17
5.2.6	Työn vaikuttavuus	18
5.2.7	Auttamisen tarve jatkossa.....	19
5.2.8	Ostopalvelusitoumus viljelijän jaksamisen apuna	20
5.2.9	Ostopalvelun tarjoama apu sekä sen hyödyt ja haitat.....	21
5.2.10	Hanke- ja projektityöntekijöiden koulutus	23
5.2.11	Auttamiskäyntien suorittaminen yksin	24
5.2.12	Auttamiskäyntiprosessin kehittäminen	25
5.2.13	Auttaminen jatkossa	27
5.2.14	Varhainen välittäminen pysyväksi toimintatavaksi.....	29
5.2.15	Prosessin sujuvuus tulevaisuudessa.....	31
5.3	Webropol-kysely viljelijöille.....	32
5.3.1	Sähköinen kysely	32
5.3.2	Vastaajien taustatiedot sekä vertailu Myel-vakuutettuihin	33

5.3.3	Ostopalvelusitoumuksen käyttö	39
5.3.4	Työkyky, taloudellinen tilanne sekä työterveyshuolto ja stressi	45
5.3.5	Hanke- ja projektityöntekijöiden apu	47
5.3.6	Apu ja tuki tulevaisuudessa	49
6	Johtopäätökset.....	49
7	Pohdinta.....	50
	Lähteet	52
	Liitteet	54
	Liite 1. Hanke- ja projektityöntekijöiden haastattelut	54
	Liite 2. Webropol-kysely viljelijöille.....	56
	Liite 3. Webropol-kysely viljelijöille.....	64

Kuviot

Kuvio 1. Hanke- ja projektityöntekijöiden näkemys siitä, onko ostopalvelusitoumus auttanut viljelijöitä eteenpäin vaikeuksissa	14
Kuvio 2. Hanke- ja projektityöntekijöiden näkemys ostopalvelusitoumuksen tärkeydestä viljelijän jaksamisen kannalta.....	21
Kuvio 3. Vastaajien sukupuolijakauma sekä kaikkien Myel-vakuutettujen sukupuolijakauma	33
Kuvio 4. Vastaajien ikäjakauma	34
Kuvio 5. Kaikkien Myel-vakuutettujen ikäjakauma	34
Kuvio 6. Vastanneet viljelijät maakunnittain sekä Myel-vakuutetut maakunnittain ..	35
Kuvio 7. Vastaajien koulutusaste	36
Kuvio 8. Vastaajien yritysmuoto.....	36
Kuvio 9. Vastaajien tuotantosuunta.....	37
Kuvio 10. Vastaajien lypsykarjan koko (kpl lehmiä/tila), mikäli lypsykarjatalous on ollut vastaajan päätuotantosuunta.....	38
Kuvio 11. Lypsylehmien lukumäärä karjakokoluokittain 2016.	38

Kuvio 12. Vastaajien viljatilan koko (ha) mikäli viljanviljely on ollut vastaajan päätuotantosuunta.	39
Kuvio 13. Vastaajien asiantuntija-avun jakautuminen ostopalvelusitoumuksen osa- alueilla	40
Kuvio 14. Asiantuntija-avun jakautuminen tuotantosuunnittain	40
Kuvio 15. Ostopalvelusitoumuksen käyttötarkoitus	41
Kuvio 16. Vastaajien tyytyväisyys ostopalvelusitoumuksella saatuun palveluun.....	42
Kuvio 17. Tyytyväiset palvelun käyttäjät.....	43
Kuvio 18. Tyytymättömyyden syyt	44
Kuvio 19. Ostopalvelusitoumuksen hyödyt eri osa-alueilla	45
Kuvio 20. Vastaajia pyydettiin arvioimaan, tunteeko hän nykyisin stressiä.	46
Kuvio 21. Hanke- ja projektityöntekijöiden avun tarjoama hyöty	47
Kuvio 22. Hanke- ja projektityöntekijän apu vastaajan tilanteen selvittämiseen	48

Taulukot

Taulukko 1. Kannattavuuskerroin tuotantosuunnittain	12
Taulukko 2. Työtunnit tuotantosuunnittain	13

1 Maatalouden heikko kannattavuus painaa hyvinvointia

Kotimaiset tuottajahinnat ovat laskeneet 2000-luvun aikana. Samaan aikaan kuitenkin kustannukset ovat nousseet ja investointihalukkuus laskenut. EU:n asettamien pakotteiden myötä ei etenkään maitotuotteiden vienti Venäjälle kulje, ja maitokiintiöiden poistuminen koko EU:n alueelta on laskenut maidon tuottajahintoja ennätysalhaalle. Halpalihaa toimitetaan suurista tuottajamaista, minkä vuoksi paineet kotimaisen lihan hinnanalennukselle ovat suuret. Päivittäistavarakaupan keskittyminen ja siitä seurannut kaupan markkinavoiman kasvu ja kaupan toteuttamat hinnanalennukset ovat myös osaltaan vaikuttaneet tuottajahintoihin sekä tuottajien hyvinvointiin. Maataloustukia on leikattu, tukien maksatuksessa on ollut viivästymiä ja monella viljelijällä ovat keskitulot laskeneet rajusti. Joillakin tiloilla ollaan köyhyysrajalla tai sen alapuolella (Tilastokeskus, 2015). Suomalaisen ruoantuotannon jatkumo on turvattava, jotta Suomi pysyy omavaraisena.

Stressi, paineet ja työmotivaation puute ovat ongelmia, joiden kanssa maatalousyrittäjät painivat päivittäin. Pitkät työpäivät, usein myös yksinäinen työ edesauttavat erakoitumista, jonka vuoksi hyvinvoinnin ongelmakohtiin ei päästä niin nopeasti käsiksi. Tuottajahintojen tulevaisuudennäkymien vaikea ennustettavuus aiheuttaa tilojen sisällä sekä myös tilojen välillä ongelmia, kun jokainen yrittää selviytyä parhaaksi katsomallaan tavalla. Osa tiloista laajentaa, toiset lopettavat. Osa viljelijöistä tekee myös lisätöinä koneurakointia tai käy ulkopuolisella päivätöissä.

Viimeistään maaliskuussa 2016 toteutettu traktorimarssi sai hallituksen huomaamaan suomalaisten viljelijöiden ahdingon. Saman vuoden syksyllä hallitus myönsi maatalouden kriisipaketin, joka sisälsi euroja mm. ennaltaehkäisevään toimintaan kuin myös lomituspäätöksiä sekä investointitukia (Hallitus sopi - - 2016.) Maatalousyrittäjien eläkelaitos Melalle ohjattiin miljoona euroa varhaisen välittämisen toimintamallin kehittämiseen. Mela perusti tämän lisärahan turvin Välitä viljelijästä -projektin tukemaan ja auttamaan viljelijöitä.

Melan ylläpitämän Välitä viljelijästä -projektin tarkoitus on varhaisen välittämisen kautta auttaa kriisiytyneitä viljelijöitä jaksamaan niin henkisesti kuin myös fyysisesti sekä turvata viljelijän jaksamista ja työkykyä.

Projektin tärkeimmät toimenpiteet ovat koulutetut alueelliset projektityöntekijät ja maakunnallisten hyvinvointihankkeiden työntekijät (jäljempänä hanketyöntekijät), jotka tarjoavat luotettavaa ja maksutonta keskusteluapua ja ohjausta oikeanlaisen avun piiriin sekä ostopalvelusitoumusten myöntäminen kriisiytyneille maatalousyrittäjille. Ostopalvelusitoumus voidaan myöntää johonkin seuraavista osa-alueista, joihin viljelijä tarvitsee apua: henkisen jaksamisen tukemiseen (esimerkiksi psykoterapeutti, perheterapeutti, mielenterveyspalvelut), talousneuvonta tai juridinen neuvonta. Ostopalvelusitoumuksen suuruus on maksimissaan 500 €. Palveluntuottaja laskuttaa tämän summan suoraan Melalta viljelijän käytettyä ostopalvelusitoumuksen.

Tällä tutkimuksella oli tarkoituksena selvittää, onko Välitä viljelijästä -projektin ostopalvelusitoumus koettu hyödylliseksi, onko siinä jotakin kehitettävää ja mihin asioihin tulevaisuudessa tulee kiinnittää huomiota. Hanke- ja projektityöntekijöiden haastatteluiden kautta haluttiin saada selville, minkälaista työtä he tekevät viljelijöiden parissa, onko projekti ollut heidän mielestään onnistunut ja onko siinä jotakin kehitettävää. Vastaavanlaista projektia ostopalvelusitoumuksineen ei ole aiemmin Suomessa toteutettu. Satakunnassa sekä Pirkanmaalla on maakunnallisissa hankkeissa toteutettu viljelijöiden auttamistyötä, mutta näihin ei ole liittynyt ostopalvelusitoumusta. Tutkimus jaettiin kahteen osaan: toinen oli hanke- ja projektityöntekijöiden haastattelut ja toinen osa webropol-kysely ostopalvelusitoumuksen käyttäneille viljelijöille.

2 Tutkimusasetelma

2.1 Tutkimuksen tavoitekuvaus sekä tutkimusote

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, ovatko Välitä viljelijästä -projektin toimenpiteet olleet vaikuttavia. Eli ovatko hanke- ja projektityöntekijöiden tekemä työ sekä ostopalvelusitoumus auttaneet kriisiytyneitä maatalousyrittäjiä eteenpäin? Onko toimenpiteistä ollut apua viljelijöiden omaan jaksamiseen sekä talouden hallintaan? Onko toimenpiteissä jotakin kehitettävää tulevaisuutta ajatellen?

Tutkimus toteutettiin survey- eli kyselytutkimuksena, joka kohdennettiin hanke- ja projektityöntekijöille sekä niille viljelijöille, jotka olivat saaneet ja käyttäneet ostopalvelusitoumuksen. Vuoden 2017 alusta lähtien on ostopalvelusitoumuksia voitu myöntää viljelijöille. Kyselytutkimus toteutettiin elokuun 2017 ja lokakuun 2017 välillä kutsulla, joka lähetettiin kaikille niille viljelijöille, jotka olivat syksyyn 2017 mennessä käyttäneet ostopalvelusitoumuksen. Viljelijöille suunnattu kysely oli määrällinen, eli kvantitatiivinen tutkimus, jossa ostopalvelusitoumuksen käyttäneet maatalousyrittäjät vastasivat sähköiseen webropol-kyselyyn. Tutkimuksen toinen osa, hanke- ja projektityöntekijöiden haastattelu, toteutettiin laadullisena (ks. liite 1) eli kvalitatiivisena tutkimuksena puhelimitse kesän ja alkusyksyn 2017 aikana.

Webropol-kyselyssä suurin osa kysymyksistä oli standardoituja, eli vertailukelpoisuus ja kuvaajien käyttäminen onnistui (Kananen 2015, 73-76). Tässä käytettiin hyvin vähän avoimia kysymyksiä. Hanke- ja projektityöntekijöiden haastatteluissa oli paljon avoimia kysymyksiä ja niissä pyrittiin saamaan paljon tietoa, mutta näiden vertailu sekä tilastointikelpoisuus on hankalampaa.

Webropol-kyselyn tuloksia pyrittiin myös vertailemaan koko viljelijämäärään, joista löytyy tilastoitua tietoa. Näin saadaan selville, onko tilastoinnissa jotakin huomiota herättävää, esimerkiksi jotkin tietyt maakunnat, joissa viljelijöillä on enemmän vaikeuksia selvitä kriisistä.

2.2 Ostopalvelusitoumus

Ostopalvelusitoumus on maksimissaan 500 €:n arvonlisäveroton palveluseteli viljelijälle. Ostopalvelusitoumuksen voi käyttää joko sosiaali- ja terveystalouteen, talouspuolen neuvontaan tai juridiseen neuvontaan. Mela on luonut ostopalvelusitoumukselle kriteeristön, jonka perusteella ostopalvelusitoumus myönnetään. Hakemuksen tukena tulee olla hanke- tai projektityöntekijän myönteinen lausunto, jossa todetaan ostopalvelusitoumuksen tarpeellisuus. Hakemuksen hyväksyy tai hylkää Mela. Ostopalvelusitoumus on henkilökohtainen, mikäli tilalla työskentelee useampi maatalousyrittäjä, voivat he kaikki saada oman ostopalvelusitoumuksen. Myöntämisen jälkeen viljelijällä on 3 kk aikaa käyttää ostopalvelusitoumus. Hakija saa itse valita palveluntuottajan siltä osa-alueelta, mihin ostopalvelusitoumus on kohdennettu. Palveluntuottaja laskuttaa Melaa käytetystä palvelusta.

Ostopalvelusitoumusta ei ole automaattisesti kukaan viljelijä saanut, vaan kriteerien tulee täyttyä ja maatalousyrittäjällä tulee olla valmiudet hyödyntää ostopalvelusitoumusta itsensä kannalta parhaalla mahdollisella tavalla.

2.3 Kyselylomakkeen suunnittelu

Ostopalvelusitoumuksen kysymyksiä (ks. liite 2) suunniteltaessa pyrittiin tekemään kysymykset niin, että vastaukset olisivat helposti taulukoitavassa muodossa. Pakollisia kysymyksiä ei käytetty, jotta vastaajan olisi helpompi ja vapaampi vastata vain niihin kysymyksiin, joihin hän itse halusi vastata. Melkein jokaisessa kysymyksessä oli myös vaihtoehtona ”joku muu, mikä?” vaihtoehto, jos mikään edellä luetelluista kysymyksistä ei ollut sopiva vastaajalle. Kyselylomaketta ei aikataulusyistä testattu ulkopuolisilla mutta lomakkeen tekijä ja Melan henkilöstö testasivat lomaketta.

2.4 Tulosten analysointi ja luotettavuus

Hanke- ja projektityöntekijöiltä saatuja haastatteluvastauksia piti tiivistää huomattavasti, jotta niistä sai yhteenvetoja. Webropol-kyselyssä vastauksia taas tiivistettiin, jotta saatiin tehtyä perusjoukosta päätelmiä. Tutkimustuloksissa käytettiin hyvin paljon suoria jakaumia sekä muutamia ristiintaulukointeja. Ristiintaulukoinnilla voidaan vertailla vähintään kahden eri muuttujan välistä suhdetta, kun taas suorilla jakaumilla tutkitaan yhtä muuttujaa (Kananen 2015, 287-292).

Koska samankaltaista palvelua ei ole aiemmin ollut ostopalvelusitoumuksen muodossa eikä näin ollen myöskään tutkittu Suomessa, ei ole varmuutta tulosten oikeellisuudesta. Kuitenkin luotettavuutta pystyi parantamaan kysymysten huolellisella suunnittelulla. Kaikki kysymykset tuli suunnitella niin huolellisesti, että jokainen vastaaja ymmärsi asian oikein, eikä virhetulkintoihin jäänyt mahdollisuutta. Kyselyssä tuli siis välttää kaikkia niitä kysymyksiä, joihin jäi tulkinnan varaa. Tämä tarkoittaa sisältövaliditeettia eli kyselyn selkokieliisyyttä (Kananen 2015, 345-351).

Ulkoista validiteettia (Kananen 2015, 345-351) eli kyselyn suuntautumista oikeille henkilöille saatiin varmisteltua niin, että webropol-linkki lähetettiin ostopalvelusitoumuksen käyttäneille viljelijöille sähköisesti eikä kyselystä tiedotettu missään julkisesti.

3 Aiempaa tutkimustietoa viljelijöiden hyvinvoinnista

Tilanne viljelijöiden hyvinvoinnissa on muuttunut radikaalisti viime vuosina, eikä tutkittua tietoa ole saatavilla kovin paljoa. Välitä viljelijästä -projekti on ensimmäinen Suomessa tällaisessa mittakaavassa ja ostopalvelusitoumusta ei ole ollut lainkaan saatavilla aikaisemmin. Maakunnallisia hankkeita on ollut jo useamman vuoden ajan, joissa autetaan paikallisia viljelijöitä. Julkaistuja vaikuttavuustutkimuksia ei näistä hankkeista tällä hetkellä löydy. Kuitenkin viljelijöiden yleisestä hyvinvoinnista on tutkittua tietoa.

3.1 Viljelijöiden henkinen hyvinvointi

Yrittäjiä on monenlaisia. On sellaisia, jotka tekevät tietyn tuntimäärän viikossa töitä, menevät kotiin ja viettävät myös vapaa-aikaa ilman ainaista huolta siitä, pyöriikö yrittäminen sillä välin, kun itse yrittäjä ei ole paikalla. Viljelijöiden, etenkin kotieläintilojen osalta, elämä on aivan toisenlaista. Hyvin usein kotieläintilat ovat pihapiirissä, jolloin työpaikan näkee päivittäin. Kotieläintiloilla sana vapaapäivä on kummajainen, johon harvoilla on viikoittain mahdollisuutta. Työ on jokapäiväistä, ei ole päiviä, milloin eläimiä ei tarvitsisi hoitaa, mikä lisää viljelijöiden raskuutta entisestään.

Vuonna 2011 tehdyssä selvitysraportissa yrittäjien työhyvinvoinnista korostuu se, kuinka maatalousyrittäjillä on vaikeaa irtautua omasta työstään vapaa-ajalla tai viikonloppuisin, koska he usein asuvat samassa pihapiirissä työpaikkansa kanssa. (Mäkelä-Pusa, Terävä & Manka 2011, 46).

Työhyvinvoinnin merkitys on jokaiselle erilainen. Toiset arvostavat omaa vapautta, toiset arvostavat kevyttä työtä, joillekin hyvät työkaverit ovat tärkeä tekijä. Marja-Liisa sekä Marjut Manka ovat luokitelleet työhyvinvoinnin selvitystekijöitä teoksessaan Työhyvinvointi (Manka & Manka 2016). Julkaisussa jaetaan työhyvinvointi eri osa-alueisiin. Näissä osa-alueissa selvitetään, mikä osa-alue on työhyvinvoinnin kannalta tärkeä tekijästä katsottuna. Osa-alueita ovat työn voimavaroja lisäävät sekä vähentävät tekijät, miten ylläpitää työn voimavaroja lisääviä tekijöitä ja miten poistaa vähentäviä tekijöitä. Mihin pystyy itse vaikuttamaan ja mihin ei (Manka ym 2016, 3.4).

Vuonna 2014 on tehty kattava selvitys maatalousyrittäjien hyvinvoinnista nimeltään Työterveys ja maatalous Suomessa 2014. Tutkimuksen tavoitteena oli saada koko maan kattavaa luotettavaa tietoa maatalousyrittäjien työhyvinvoinnista. Tutkimuksessa kerrotaan maatalousyrittäjien henkisen hyvinvoinnin ja jaksamisen tuloksista seuraavanlaisesti:

Kaksi kolmasosaa päätoimisista yrittäjistä oli melko tai erittäin tyytyväisiä työhönsä ja kolme viidestä koki työn imua työssään vähintään useita ker-

toja viikossa. Jatkuva kiire ja kireä aikataulu sekä tilan taloudellinen epävarmuus kuitenkin huolestuttivat yrittäjiä. Henkistä kuormitusta aiheutti erityisesti tilan toimintaan liittyvä byrokratia ja hallinnollinen työ. Suurilla tiloilla työ koitettiin henkisesti rasittavammaksi ja stressaavammaksi kuin pienemmillä tiloilla. (Perkiö-Mäkelä, Hirvonen, Kinnunen, Koponen, Louhelainen, Mäittälä, Sipponen & Torpström 2016, 93.)

On myös huomioitavaa, että tutkimuksessa 40 % vastaajista koki työnsä melko tai hyvin rasittavana. Sikatalousyrittäjistä yli puolet (58 %) kokivat henkisen rasittavuuden olevan melko tai erittäin rasittavaa. (Perkiö-Mäkelä ym. 2016, 94.)

Vuonna 2011 tehdyssä selvitysraportissa pienyrittäjien ja maatalousyrittäjien työkyvystä, hyvinvoinnista, työkyvyntuen ja kuntoutuksen tarpeesta huomataan, että työn epävarmuus, työn kannattavuuden lasku sekä paineet suurista investoinneista huolestuttavat viljelijöitä. Uupumus sekä epävarmuus pahentavat työn kuormittavuutta. Jopa 40 % maatalousyrittäjistä koki muutaman verran viikossa itsensä haluttomaksi ja väsyneeksi töihin lähtiessään. (Mäkelä-Pusa ym. 2011, 44.)

Stressaavan sekä paineistavan työn vaikutuksia on tutkittu englanninkielisessä väitöskirjassa ”Well-being at work on farms in Finland”. Kyseisessä julkaisussa työhyvinvointia tutkitaan useamman osa-alueen kautta, joiden pääteemat ovat stressi, naisten työolot maatiloilla sekä työturvallisuus. Nämä taas jakautuvat useampaan eri osa-alueeseen, kuten yksikkökokojen kasvaminen ja investoinnit, politiikka, työtehokuus, vähenevä sosiaalinen kanssakäyminen sekä alempi sosiaalinen status. Vaikka väitöskirja keskittyi naisten työhyvinvointiin lypsykarjatiljoilla, ovat tulokset kuitenkin luotettavia. Tuloksissa selvisi, että stressitekijöihin vaikutti moni asia, kuten sosiaalinen asema, terveydentila sekä koulutusaste. (Kallioniemi, 2013.)

4 Aiempaa tutkimustietoa viljelijöiden yritysjohtamisesta

Työterveys ja maatalous Suomessa 2014 -tutkimuksessa selvitettiin vastaajien koulutautumista sekä tilan johtamiskykyä. Tutkimuksessa oli kysytty päätoimisilta maatalousyrittäjiltä, millaista osaamista tilan johtamisessa tarvitaan. Tärkeimmiksi tekijöiksi

he nostivat talousjohtamisen taidot (32 %), kokonaisuuksien johtamisen ja hahmottamisen (15 %), yrittäjän itsensä asenteen sekä luonteenpiirteet (13 %), tilan toimintaan liittyvän osaamisen, mm. kasvinviljelyn tai tuotantoeläimiin liittyvän osaamisen (13 %). Vastaajista reilu kolmannes (33 %) oli osallistunut viimeisen kolmen vuoden sisällä kurssille tai koulutukseen, jossa pystyi kehittämään johtamisosaamistaan. (Perkiö-Mäkelä ym. 2014, 88.)

Luonnonvarakeskus Luke ylläpitää Taloustohtori-sivustoa, jolle on koottuna eri tuotantosuuntien kannattavuus- ja tuotantopanostietoja. Maatilojen kannattavuuskertoimet (ks. taulukko 1) ovat laskeneet viime vuosina, mikä kertoo maatilojen kannattavuuden heikentymisestä. Kannattavuuskertoimen tulisi olla vähintään 1, jolloin viljelijälle toteutuisi tavoitteen mukainen palkka työstä ja korko sijoitetuille omille pääomille. Mitä lähempänä nollaa (0) kannattavuuskerroin on, sen vähemmän on viljelijälle jää palkaksi ja oman pääoman koroksi. Esimerkiksi vuonna 2016 maitotilojen keskimääräinen kannattavuuskerroin oli 0,31, mikä tarkoittaa sitä, että tavoitteen mukaisesta palkasta ja oman pääoman korosta saavutettiin vain 31 %. Taulukosta voidaan myös todeta, että yksikkökoot kasvavat, mutta yritysten määrä laskee koko ajan.

Taulukko 1. Luke. Taloustohtori. 2018a. Kannattavuuskerroin tuotantosuunnittain

Kannattavuuskerroin	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Tiloja edustettuna	44 500	43 300	43 100	40 900	40 400	39 000	38 300	37 400	36 500	36 200
Viljelyala	49,7	50,9	52,4	53,4	54,4	56,5	57,9	59,9	61,3	62,8
Eläinyksiköt	26,9	26,6	24,8	25,2	25,5	25,9	25,2	27,1	28,0	28,2
Viljatilat	0,81	0,22	-0,06	0,37	0,39	0,39	0,18	0,07	0,18	0,03
Muut kasvinviljelytilat	0,78	0,46	0,26	0,44	0,43	0,34	0,31	0,24	0,25	0,17
Kasvihuoneyritykset	0,35	0,38	0,37	0,58	0,54	0,60	0,77	0,86	0,68	0,95
Avomaapuutarhatilat	0,49	0,33	0,56	0,37	0,83	0,06	0,54	0,46	0,40	0,41
Maitotilat	0,58	0,63	0,51	0,58	0,58	0,59	0,52	0,60	0,39	0,31
Muut nautakarjatilat	0,47	0,34	0,42	0,47	0,36	0,39	0,48	0,38	0,42	0,39
Lammas ja vuohitilat	0,12	0,12	0,14	0,21	0,32	0,33	0,38	0,40	0,29	0,02
Sikatilat	0,71	0,32	0,53	0,53	0,42	0,58	0,27	0,48	0,71	0,36
Siipikarjatilat	1,31	0,73	0,91	0,47	0,91	0,41	0,19	0,24	0,39	0,78
Sekatilat	0,70	0,37	0,09	0,33	0,45	0,32	0,36	0,18	0,16	0,05
Kaikki tilat	0,63	0,45	0,33	0,48	0,49	0,47	0,41	0,39	0,34	0,26

Taloustohtorin sivuilta löytyy myös viljelijöiden tekemät työtunnit vuodessa (ks. taulukko 2), josta voidaan huomata, että joillakin tuotantosuunnilla tehdään työtunteja jopa yli 70 h/viikko.

Taulukko 2. Luke. Taloustohtori. 2018b. Työtunnit tuotantosunnittain

Taloustohtori. Maa- ja puutarhatalous -palvelu (luke.fi/taloustohtori). Aineisto: Luke kannattavuuskirjanpitolukokset. 1.4.2018

Vilj.perheen työpanos	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Tiloja edustettuna	44 500	43 300	43 100	40 900	40 400	39 000	38 300	37 400	36 500	36 200
Viljelyala	49,7	50,9	52,4	53,4	54,4	56,5	57,9	59,9	61,3	62,8
Eläinyksiköt	26,9	26,6	24,8	25,2	25,5	25,9	25,2	27,1	28,0	28,2
Viljatilat	960	910	910	900	850	850	840	860	880	860
Muut kasvinviljelytilat	1 070	960	990	940	920	910	930	810	860	740
Kasvihuoneyritykset	4 580	4 450	4 270	4 010	3 680	3 790	3 690	3 540	3 430	3 390
Avomaapuutarhatilat	1 470	1 230	1 590	1 450	2 100	1 560	1 730	2 440	1 350	2 080
Maitotilat	4 150	4 080	4 020	4 030	3 880	4 000	3 940	3 940	4 020	4 150
Muut nautakarjatilat	2 780	2 510	2 460	2 460	2 430	2 640	2 440	2 240	2 350	2 390
Lammas ja vuohitilat	1 870	2 430	2 490	2 630	2 680	2 680	2 880	2 700	2 150	2 170
Sikatilat	3 060	3 210	3 210	3 120	3 070	2 920	2 700	2 950	3 300	3 080
Siipikarjatilat	2 770	2 280	1 560	2 260	2 220	2 610	3 220	3 890	4 090	3 380
Sekatilat	2 170	2 140	2 120	2 390	2 140	2 230	2 260	2 260	2 100	1 830
Kaikki tilat	2 360	2 210	2 130	2 130	2 000	2 000	1 940	1 920	1 900	1 880

5 Tutkimustulokset

5.1 Taustaa

Hanke- ja projektityöntekijöitä oli haastatteluhetkellä 14, joista eri puolilla Suomea olevissa hankkeissa työskenteli 10 henkilöä ja 4 puolestaan Melan projektissa. Mela lähetti haastateltaville etukäteen informaatiota tulevasta puhelinhaastattelusta ja tämän jälkeen heille lähetettiin sähköpostilla kysely, milloin olisi paras aika tehdä puhelinhaastattelu. Keskimääräinen puhelinhaastattelu-aika oli 1 tunti ja 10 minuuttia. Kaikille hanke- ja projektityöntekijöille esitettiin samat kysymykset mutta muuten pidettiin keskustelu hyvin vapaamuotoisena.

5.2 Hanke- ja projektityöntekijöiden haastattelut

5.2.1 Haastatteluiden pääpaino

Hanke- ja projektityöntekijöiden haastatteluissa paino oli luoda tilannekatsaus heidän näkökulmastaan sekä löytää elintärkeitä kehitysideat, jotta viljelijöiden auttami-

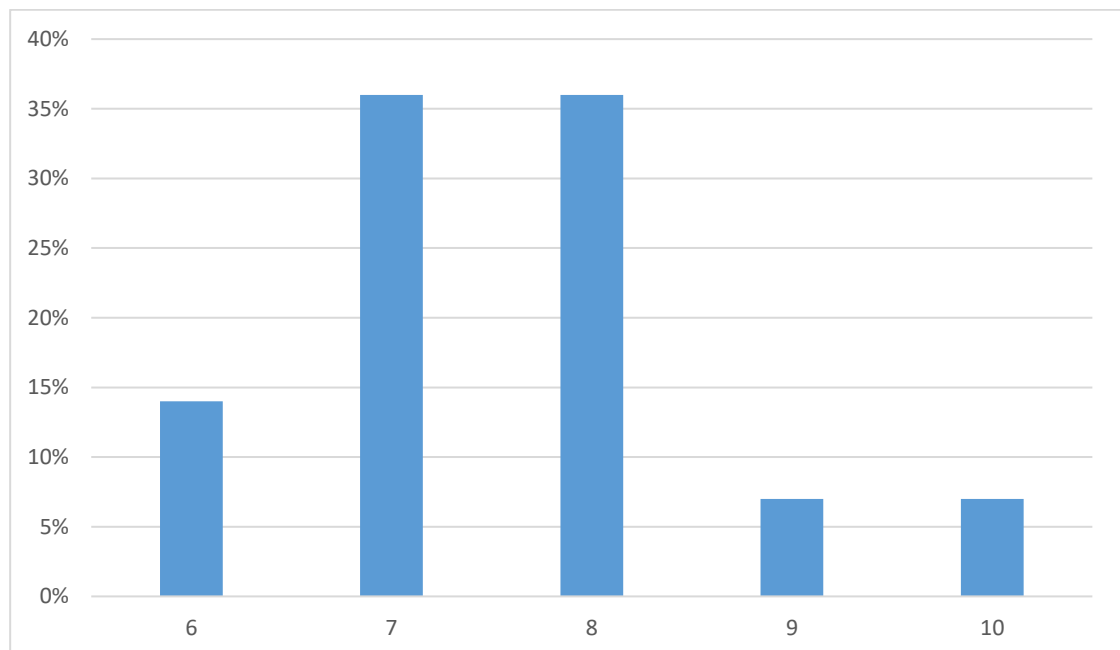

nen ja ostopalvelusitoumus olisi mahdollisimman monipuolinen. Haastatteluissa haluttiin myös kartoittaa hanke- ja projektityöntekijöiden näkemystä siitä, minkälaisilla ennaltaehkäisykeinoilla viljelijät saataisiin ohjattua kohti parempaa tulevaisuutta.

Kaikille hanke- ja projektityöntekijöille esitettiin samat kysymykset, ja näiden tiivistelmänä saatiin luotettavia tutkimustuloksia ihmisiltä, jotka tekevät päivittäin työtä viljelijöiden hyvinvoinnin parissa.

5.2.2 Ostopalvelusitoumus viljelijöiden apuna

Ensimmäisessä kysymyksessä haluttiin tietää hanke- ja projektityöntekijöiden mielipidettä siitä, onko ostopalvelusitoumus auttanut viljelijöitä (ks. kuvio 1). Hanke- ja projektityöntekijöitä pyydettiin arvioimaan tilannetta asteikolla 1-10, jossa 1= erittäin huonosti, 10= erittäin hyvin. Kuviosta voidaan todeta, että hanke- ja projektityöntekijöiden mielestä ostopalvelusitoumus on auttanut melko tai erittäin paljon palvelun käyttäneitä viljelijöitä.

Kuvio 1. Hanke- ja projektityöntekijöiden näkemys siitä, onko ostopalvelusitoumus auttanut viljelijöitä eteenpäin vaikeuksissa. Asteikko 1-10 (1=erittäin huonosti, 10=erittäin hyvin)

5.2.3 Hanke- ja projektityöntekijän yrittäjien tapaamiset

Haastattelussa haluttiin tietää, mitkä ovat pääasialliset tehtävät, mitä hanke- ja projektityöntekijä suorittaa tai tekee vieraillessaan viljelijän luona. Kysymyksenasettelulla selvitettiin, onko kaikilla samantyylinen pohja vierailuille sekä pystyykö tästä otamaan vinkkejä tuleviin hanke- ja projektityöntekijöiden koulutuksiin.

Haastattelussa selvisi, että ennen vierailua maatalousyrittäjän luokse, on pohjatiedot otettu ylös puhelinkeskustelun aikana. Samalla on kartoitettu jo avuntarvetta sekä maatalousyrittäjän henkistä sekä fyysistä jaksamista. Joka toinen hanke- ja projektityöntekijä vastasi, että kokonaiskartoitus sekä viljelijän auttaminen ovat ne pääasiat, mitä tehdään vierailulla. Vajaa puolet vastanneista kertoi, että viljelijän kuuntelu, keskusteluyhteyden avaaminen ja asioista keskustelu sekä yhteistyökumppaneiden etsiminen olivat vierailulla suoritettavia tehtäviä.

Joka viides vastaaja kertoi, että ongelmien ja syiden pukeminen sanoiksi sekä asiat, jotka tähän tilanteeseen ovat johtaneet, ovat maatalousyrittäjän jatkoon kannalta elintärkeää. Myös toimintasuunnitelman aikataulutus, palveluun ohjaus sekä vaihtoehtojen kartoittaminen olivat vahvasti esillä.

Hanke- ja projektityöntekijöiltä tuli myös vastauksia, joissa he kertoivat käyneensä keskusteluja viljelijän kanssa liittyen yrittäjän tukiverkostoon, joka käsittää sukulaiset, ystävät sekä naapurit, avuntarpeiden järjestämisestä kiireellisyysjärjestykseen, tuotantoon liittyvistä asioista sekä yritysneuvonnasta. Kaikki olivat samaa mieltä siitä, että viljelijöiden auttaminen sekä yrittäjän luo jalkautuminen ainakin kerran prosessin aikana on tärkeää onnistumisen kannalta. Joissakin tapauksissa on jo puhelimesta huomattu, että ostopalvelusitoumus on tarpeen kyseiselle viljelijälle, joihinkin tapauksiin se ei ole sopinut, tai on löydetty jokin muu keino auttaa maatalousyrittäjää.

Jokaisella hanke- ja projektityöntekijällä on omat työtapansa, eikä yhtä oikeaa tapaa tällaiseen työhön ole. He kertoivat, että jokainen viljelijä sekä maatila ovat erilaisia, eikä niihin voi etukäteen harjoitella vuorosanoja eikä miettiä etukäteen ratkaisuja. Näin ollen hanke- ja projektityöntekijät kertoivat, että ihmisläheinen työntekijä, joka

osaa kuunnella, on se tärkein apu, mitä voi vierailulle ottaa mukaansa. Useat haasteltavat myös listasivat maatalouden ymmärtämisen ja osaamisen tärkeiksi kriteereiksi, kun lähdetään viljelijän luo ongelmia ratkomaan.

5.2.4 Hanke- ja projektityöntekijöiden auttamiskeinot

Hanke- ja projektityöntekijöitä pyydettiin kertomaan omin sanoin, kuinka he ovat voineet olla avuksi sekä mitä konkreettista yrittäjän kanssa on saatu aikaiseksi.

Hanke- ja projektityöntekijöistä suurin osa kertoi, että keskustelun avaaminen, ongelman tiedostaminen sekä yhteistyökumppaneiden etsiminen ovat tärkeitä avaimia, joilla saadaan aikaiseksi muutosta. Viljelijän itsensä tulee olla valmis yhteistyöhön sekä valmis muuttamaan tapojaan, jotta tulosta saadaan aikaiseksi. Moni hanke- ja projektityöntekijä huomioikin, että jos maatalousyrittäjä itse vastustaa muutosta tai ei ole mukana täysillä, ei tuloksia synny. Motivaatio onkin avainasemassa, kun hanke- ja projektityöntekijät kuvailevat viljelijän valmiuksia tulosten syntymiseen.

Viljelijällä voi olla perheriitoja tai erimielisyyksiä naapureiden kanssa, jolloin tilanne on kärjistynyt. Keskusteluyhteyden avaaminen ja sopijaosapuolena toimiminen on ollut hanke- ja projektityöntekijöillä tehtävänä niin perhe-elämässä kuin myös muussa sosiaalisessa elämässä. Sukupolvien välinen kuilu voi olla suuri, jolloin keskustelemalla ja tuomalla kaikki osapuolet saman pöydän ääreen saadaan mahdollisesti pelastettua viljelijän tulevaisuus.

Hanke- ja projektityöntekijät nostivat tärkeiksi tekijöiksi viljelijöiden auttamisessa ongelmien tunnistamisen sekä hoitoon pääsyn. Viljelijöiden ongelmana ovat olleet henkinen sekä fyysinen pahoinvointi muun muassa stressin, tulevaisuuden heikon ennustettavuuden, kasvavien paineiden alla työskentelyn sekä taloudellisten ongelmien vuoksi. Konkreettisena apuna on voitu tarjota mm. laskupinon avaamista sekä sen järjestämistä, pankin kanssa yhteyden saavuttamista sekä viljelijän kanssa keskusteluyhteyden avaamista muihin velkojiin. Hanke- ja projektityöntekijä on pystynyt auttamaan myös verotuksellisissa sekä EU-tukiin liittyvissä asioissa. Monelle maatalousyrittäjälle on etsitty myös lastenhoitoapua tai siivousapua, sillä välillä kuormitus on niin kova, että perustarpeet ja perusasiat jäävät vähemmälle huomiolle. Hanke- ja

projektityöntekijät ovat siis olleet avainasemassa etsimässä ratkaisuja monenlaiseen ongelmaan.

Hyvin moni hanke- ja projektityöntekijä kertoi, että koska hän on ollut täysin ulkopuolinen tilanteeseen, eikä aiempia kytköksiä tilalle ole, on viljelijän ollut helpompi puhua hänen kanssaan. Myös riitatilanteiden avaaminen täysin ulkopuolisen silmin ja ulkopuolisen avulla on nopeuttanut asioiden selvittämistä.

Hanke- ja projektityöntekijät kertoivat, että viljelijällä tulee itsellään olla tai prosessin aikana syntyä mielikuva siitä, mitä hän haluaa. Yritys ei tule jatkossa kannattamaan eikä pyörimään, jos maatalousyrittäjä ei itse halua sitä. Näin ollen yleensä viljelijälle ei ole ehdotettu tuotantosuunnan muutosta, tilanpidon lopettamista tms. vaan muutoksen ja idean on pitänyt tulla viljelijältä itseltään. Toki hanke- ja projektityöntekijät ovat neuvoneet ja tukeneet, oli päätös mikä tahansa.

Viljelijä on voitu ohjata lääkäriin tai järjestellä asioita niin, että hän on saanut hetken huokaista sekä pystynyt pitämään pienen tauon työssään. Joillakin yrittäjillä on lomitusapu evätty, jonka vuoksi vapaapäiviä ei ole ollut. Tällaisissa tilanteissa on pyritty avaamaan ne ongelmat, mitkä ovat johtaneet lomitussavun katkeamiseen sekä edesautettu lomituksen järjestämisessä niin, että viljelijä on saanut vähän lomaa töistään ja ehtinyt antaa aikaa itselleen. Myös työskentelytapoja on tarkasteltu sekä kehitetty parempaan suuntaan.

5.2.5 Viljelijöiden palaute hanke- ja projektityöntekijöille

Haastattelussa haluttiin myös tietää, minkälaista palautetta hanke- tai projektityöntekijä on saanut työstään suoraan viljelijältä. Suurin osa hanke- ja projektityöntekijöistä kertoi, että ovat saaneet konkreettiset kiitokset työstään sekä sen, että palveluiden laatu on yllättänyt positiivisesti viljelijät. Kolmasosa kertoi, että negatiivista palautetta tulee hyvin harvoin tai että palautetta tulee niukasti. Projektia on kuitenkin kehitetty viljelijöiden puolelta ja sitä, että ostopalvelusitoumus on toiminut nopeasti. Kriittikää on tullut lähinnä siitä, että ostopalvelusitoumuksen kriteerit ovat liian tiukat etenkin talouspuolella, jolloin pelivaraa jää hyvin vähän osalle viljelijöistä.

Reilu kolmannes hanke- ja projektityöntekijöistä kertoi, että viljelijältä on tullut spontaani ja helpottunut kiitos, kun asioita on alkanut joku oikeasti selvittämään ja että viljelijällä on joku, kenen kanssa puhua luottamuksellisesti ongelmista. Viljelijöiltä on tullut positiivista palautetta myös palvelun maksuttomuudesta sekä jotkut maatalousyrittäjät ovat laittaneet jälkikäteen sähköpostilla kiitokset auttamisesta.

Hanke- ja projektityöntekijöiden haastatteluissa selvisi, että viljelijällä on korkea kynnys ottaa yhteyttä avun tarpeesta. Muutama viljelijä on antanut kritiikkiä ostopalveluiden kohdentamisesta sekä muutama maatalousyrittäjä on ilmoittanut, että Melalta on kaksinaamaista toimintaa jakaa ”ilmaista rahaa” samalla kun se kiristää jostakin muusta. Projektityöhön on myös ollut joillakin viljelijöillä hieman epäilevä mieli. Osa maatalousyrittäjistä on tuntunut epäilevän, että kun rahaa ”jaetaan” ostopalvelusitoumuksen myötä viljelijöille, on se toisilta pois. Näinhän asia ei kuitenkaan ole ollut, ja hanke- sekä projektityöntekijät ovat selittäneet, miten ja miksi tämä ostopalvelusitoumus on otettu käyttöön ja mistä varat siihen on saatu.

Kuitenkin kritiikki on ollut melko pientä ja kiitollisuus on ollut suurimpana pinnalla, kun hanke- ja projektityöntekijät miettivät saamaansa palautetta kokonaisuudessaan.

5.2.6 Työn vaikuttavuus

Haastattelussa hanke- ja projektityöntekijöitä pyydettiin arvioimaan tämän tyyppistä työtä, eli vaikuttaako viljelijäkohtainen auttamistyö. Hanke- ja projektityöntekijöistä kolme neljäsosaa oli sitä mieltä, että tämänkaltaisella työllä on suurikin vaikutus. Jos tällaista ei olisi, jäisi jäljelle vielä enemmän kärsiviä viljelijöitä.

Viidesosa haastatelluista hanke- ja projektityöntekijöistä oli vakuuttuneita siitä, että tämä uudentyyppinen auttamisen muoto on tullut jäädäkseen ja että maatalousyrittäjät voivat paremmin pitkällä aikavälillä, kunhan apu tulee ajoissa. Mitä aiemmin viljelijälle on saatu apua, sen parempi. He myös korostivat tilavierailun tärkeyttä sekä palvelun maksuttomuutta. Varhainen välittäminen nousee esille myös, kun puhutaan viljelijöistä yrittäjinä Suomessa; työ on yksinäistä ja paineet korkeat. Kaksi hanke- ja

projektityöntekijää muistutti myös, että yhteiskunnan luoma paine viljelijöille on korkea, katsoi sitä miltä kantilta tahansa.

Niin ostopalvelusitoumus kuin myös muu tiloilla tapahtuva auttamistyö saavat paljon kiitosta hanke- ja projektityöntekijöiltä, mutta se on herättänyt myös miettimään, kuinka saadaan kaikki apua tarvitsevat kiinni ja avun piiriin. Miten jo valmiiksi loppuun palaneet ihmiset osaavat ottaa yhteyttä? Osa hanke- ja projektityöntekijöistä on tuntenut, että ovat joutuneet ”myymään” eli etsimään itse asiakkaita, koska asiakkaat eivät ole itse löytäneet palvelun luokse.

Myös kehitysideoita ja kritiikkiä on löytynyt. Kolme haastateltavaa oli sitä mieltä, että projektiaikana pari vuotta on aivan liian lyhyt aika ja että tästä pitäisi tehdä pysyvämpi auttamisen muoto. Henkilöresurssit ovat myös rajoittaneet osassa alueita hanke- ja projektityöntekijöiden työskentelyä. Lisääntyvä avuntarve, laajat vastuualueet ja pitkät työpäivät ovat kuormittaneet hanke- ja projektityöntekijöitä. Kritiikkiä on tullut myös tiedottamisesta, jossa hankkeet sekä projektit ovat menneet ristiin. Ihmisten tulee tietää, että tässä on mukana myös rahoitusta maatalouden kriisipaketin ulkopuolelta maakunnallisissa hankkeissa. Selvää kuitenkin on ollut, että tässä työssä syntyneistä kokemuksista ja ideoista tulee olemaan hyötyä jatkokoulutuksessa sekä tulevilla hankkeilla.

5.2.7 Auttamisen tarve jatkossa

Hanke- ja projektityöntekijöiltä tiedusteltiin, tarvitaanko tämän tyyppistä työtä myös jatkossa, ja jos niin miksi.

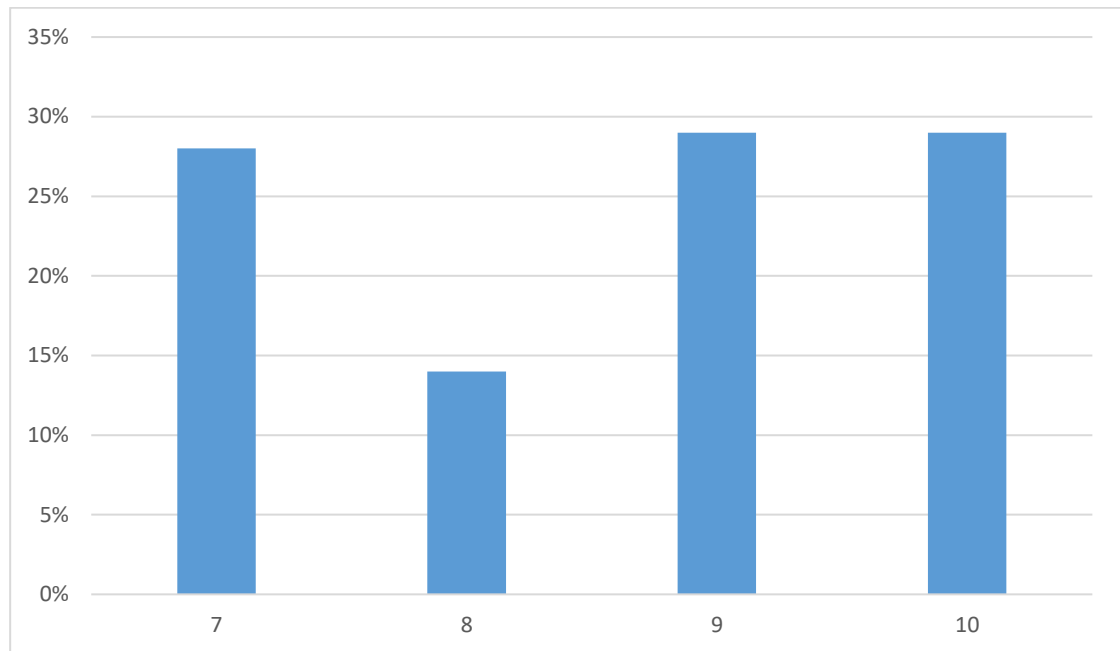
Tämä kysymys herätti hyvin samantyyppisiä mielipiteitä kuin edellinenkin kysymys. Kaksi kolmasosaa hanke- ja projektityöntekijöistä ilmoitti heti, että ehdottomasti tarvitaan tämän tyyppistä apua. Samat mietteet heräsivät kuitenkin mieleen: kuinka tavoitetaan apua tarvitsevat? Yrittäjät ovat yksin ja heidän ahdinkoonsa on reagoitava nopeasti. Viljelijöiden hyvinvoinnilla on kauaskantoiset vaikutukset. Jos viljelijä uupuu, moneenko ihmiseen ja yritykseen se vaikuttaa? Vertaistuki on äärimmäisen tärkeää. Jokaisella maatalousyrittäjällä tulisi olla laaja ja hyvä tukiverkko, jonka avulla selviäisi yrityksen mukanaan tuomista haasteista.

Kynnys yhteydenottoon hanke- ja työntekijöihin on matala. Viljelijän tietoja ei tulla kirjaamaan mihinkään ja keskustelut ovat luottamuksellisia. Ainoastaan ostopalvelusitoumuksen hakeneiden yhteystiedot tulevat Melalle tietoon. Tämä on lisännyt luottamusta. Yli puolet (57 %) hanke- ja projektityöntekijöistä uskookin, että yhteydenottojen määrä nousee, kunhan viljelijät saavat palvelusta lisätietoa. Osa hanke- ja projektityöntekijöistä muistutti, että asiakasmäärät ovat jo nyt nousussa ja jälkihoitoon ei jää enää niin paljon aikaa kuin aiemmin. Tämän vuoksi tulisi myös miettiä työn organisointia sekä sitä, kuinka saadaan jälkihoito tehtyä huolellisesti.

Samalla tuli myös ehdotuksia siitä, millä saataisiin ehkäistyä viljelijöiden ongelmia. Kolmasosa hanke- ja projektityöntekijöistä muistutti, että talouden hallinta, johtajuustaidot sekä yrittäjyyskoulutus ovat yhtä tärkeitä kuin maatalousyrityksen käytännön töiden osaaminen. Osa viljelijöistä on esimerkiksi ulkoistanut kirjanpidon eivätkä tiedä yhtään, miten yrityksellä menee. Näille kolmelle osa-alueelle pitää saada enemmän koulutusta ja esimerkiksi agrologeja tulisi kouluttaa enemmän maatalon naisvaltaisiksi ammattilaisiksi. Rimannostoa tarvitaan jatkossa myös koulutuksessa. Maatalousyrittäjät tulevat huomaamaan, että menestymismahdollisuudet paranevat, jos taloussuunnittelu on tehty kattavasti ja asiantuntevasti. Neuvontapalveluja on uudistettava valtakunnallisesti vastaamaan nykyajan haasteita ja tuottamaan viljelijöille uusia, kestäviä ratkaisumalleja.

5.2.8 Ostopalvelusitoumus viljelijän jaksamisen apuna

Hanke- ja projektityöntekijältä kysyttiin numeerisella asteikolla, kuinka tärkeänä hän pitää ostopalvelusitoumusta viljelijän jaksamisen kannalta (ks. kuvio 2). Hänen tuli vastata kysymykseen asteikolla 1-10, jossa 1=en lainkaan tärkeänä, 10= erittäin tärkeänä. Yli puolet vastaajista piti ostopalvelusitoumusta erittäin tai hyvin tärkeänä viljelijän jaksamisen kannalta.

Kuvio 2. Hanke- ja projektityöntekijöiden näkemys ostopalvelusitoumuksen tärkeydestä viljelijän jaksamisen kannalta (asteikolla 0-10, 0=ei lainkaan tärkeä, 10=erittäin tärkeä).

5.2.9 Ostopalvelun tarjoama apu sekä sen hyödyt ja haitat

Hanke- ja projektityöntekijöiltä kysyttiin ostopalvelusitoumuksesta, millaista apua se tarjoaa yrittäjille. Millaisena he näkevät ostopalvelusitoumuksen hyödyt ja haitat?

Ostopalvelusitoumus on tarjonnut yrittäjille juuri sitä apua, mitä he tarvitsevat. Tällä avun muodolla on varmistettu, että apu saavuttaa maatalousyrittäjän, eikä kukaan viljelijä ole kieltäytynyt ostopalvelusitoumuksesta. Kun pohjatyö on tehty oikein ja asiantuntevalla otteella, on viljelijä saatu ohjattua oikealle auttajalle. Kolmannes hanke- ja projektityöntekijöistä muistutti, että auttamisprosessi ostopalvelusitoumuksella on saatu liikkeelle hyvinkin nopeasti. Esimerkiksi kuntien terapiapalveluissa on voinut olla pitkät jonot ja huonot resurssit tällaiseen, mutta ostopalvelusitoumuksen avulla on viljelijä saanut nopeasti apua yksityiseltä sektorilta. Viidesosa hanke- ja projektityöntekijöistä kertoi, että terapiapalveluista on tullut hyvää palautetta.

Hanke- ja projektityöntekijät löysivät paljon hyötykohtia ostopalvelusitoumuksen käyttöön. Sitoumus on kannustanut viljelijää toimimaan sekä tukenut toimintaa kunten myös viljelijää itseään. Samalla viljelijän ajatukset ovat selkiytyneet ja maatalousyrittäjä on alkanut johtamaan itseään eikä ole ollut enää sivustaseuraajan roolissa. Sosiaalipuolen ostopalvelusitoumus on ollut erinomainen porkkana hakeutua avunpiiriin, kunhan on löytynyt oikea auttamismuoto, mihin ostopalvelusitoumus on kohdistettu. Terapiapalveluissa on voinut tulla eteen joitakin epämiellyttäviäkin asioita, mutta ne kaikki ovat kasvattaneet ja vieneet viljelijää eteenpäin.

Talouspuolen auttaminen on ollut vaihtelevaa. Tällä hetkellä viljelijöille tarjotaan monenlaisia talouspuolen palveluita, joista osa ei välttämättä ole kovin hyödyllistä. Talousneuvonnan on oltava niin yksinkertaista ja asian ytimessä, että viljelijä sen varmasti ymmärtää. Yleispätevät talousselvitykset eivät ole auttaneet viljelijöitä, vaan erikoisosaaminen ja oikeisiin ongelmakohtiin paneutuminen talouslaskelmissa on ollut kaiken lähtökohtana.

Haittapuolia ovat hanke- ja projektityöntekijät selvästikin miettineet. Talousneuvontapuolella on liian vähän erikoisosaajia neuvontatyössä. Talousneuvojan tulee tuntee tuotantoala hyvin, jotta virheisiin ei sorruta. Myös jatkumon puuttuminen on haittana, etenkin talous ja juridisella neuvontapuolella 500 euron ostopalvelusitoumuksella ei juuri ihmeitä tehdä. Se on ollut lähinnä pintaraapaisu tilanteeseen. Palautetta tuli myös siitä, että hanke- ja projektityöntekijöiden työtä ostopalvelusitoumuksen parissa on rajoitettu liikaa Melan toimesta ja että heidän omaa asiantuntijaosaamista on kyseenalaistettu. On toivottu, että he pystyisivät itsenäisesti tekemään päätökset ostopalvelusitoumuksen myöntämisestä.

Ostopalvelusitoumusta on kolme hanke- ja projektityöntekijää miettinyt jatkorahoituksena jo olemassa olevan avun lisäksi. Jos viljelijä on käyttänyt terapiapalveluita, voisiko ostopalvelusitoumuksella jatkaa terapiaa. Hanke- ja projektityöntekijöiltä on herännyt myös kysymyksiä palvelun toimivuudesta. Jos viljelijä on jo velkasaneerausessa, kuinka häntä autetaan, kun ostopalvelusitoumus ei siihen sääntöjen mukaan

käy? Laskuttamiseen on toivottu jotakin parempaa käytäntöä, sillä jos ostopalvelusitoumuspaperi on hävinnyt asiakkaalta, on palvelun käyttö ongelmallista. Viidennessä hanke- ja projektityöntekijöistä myös huomioi, että onko tämä vain väliaikainen ratkaisu. Palaako asiat takaisin yhtä huonoon tilaan ostopalvelusitoumuksen käytön jälkeen? Millä varmistetaan, että viljelijä selviää tilanteesta voittajana?

5.2.10 Hanke- ja projektityöntekijöiden koulutus

Hanke- ja projektityöntekijöiden koulutus sekä osaamisen ajantasaisuus ovat oleellinen asia avun onnistumisen kannalta. Haastateltavilta kysyttiin, onko ollut tilanteita, joihin he olisivat toivoneet saaneensa etukäteen koulutusta. Lisäksi selvitettiin, olivatko hanke- ja projektityöntekijät saaneet tarpeeksi koulutusta ja tietoa työhönsä.

Kolmasosa hanke- ja projektityöntekijöistä oli sitä mieltä, että koulutusta ei voi olla koskaan liikaa mutta reilu kolmannes oli taas sitä mieltä, että lisäkoulutusta ei ole tarpeen järjestää. Toisaalta he eivät voi koskaan tietää, mitä eteen tulee auttamiskäynnillä. Jokainen päivä ja jokainen maatalousyrittäjä on ollut erilainen. Ja jokaisen hanke- ja projektityöntekijän tulee osata ohjata viljelijä avun piiriin. On myös asioita, joihin ei voi kouluttautua. Reilu kolmannes toivoi lisää talouspuolen koulutusta.

Hanke- ja projektityöntekijöistä viidesosa halusi, että tietoa voitaisiin jakaa työntekijöiden välillä, jotta jokainen oppisi toisten tapauksista. Vertaistuki työntekijöiden välillä koettiin myös tärkeäksi. Jokaisella hanke- ja projektityöntekijällä on omat vahvuusalueet, joiden kautta viljelijöitä autetaan.

Myös kehitysehdotuksia ja kritiikkiä löytyi hanke- ja projektityöntekijöiden haastattelussa. Kolme haastateltavaa toivoi, että joku yksikkö, esimerkiksi Mela, kartoittaisi valmiiksi yhteistyökumppanit ja jakaisi listat hanke- ja projektityöntekijöille. Näin säästettäisiin paljon aikaa, kun yhteistyökumppaniverkosto olisi jo valmiina. Joillakin haastateltavilla taas oli jo yhteistyökumppanit kasassa, eikä heidän mielestään tällaiseen ole tarvetta.

Talouspuolen koulutukseen kolmannes vastasi, että toivoisi etenkin velkasaneeraukseen ja sen toimintamalleihin enemmän koulutusta. Myös kriisitilanteisiin ja niiden käsittelyyn toivottiin lisää paneutumista.

5.2.11 Auttamiskäyntien suorittaminen yksin

Hanke- ja projektityöntekijöiden työmäärä, henkinen hyvinvointi sekä turvallisuus ovat oleellisia asioita heidän oman työhyvinvoinnin kannalta. Tämän vuoksi tiedusteltiin, että pärjäävätkö työntekijät yksin, vai olisiko tarpeen myös toinen hanketyöntekijä.

On hyvin tärkeää tietää, miten hanke- ja projektityöntekijät kokevat yksintyöskentelyn auttamiskäynnillä. Puolet vastanneista totesi, että hyvin pärjäävät yksin. Se ihminen, kenen kanssa viljelijä on jo keskustellut puhelimesta, on ainoa oikea ihminen tähän työhön. Hän on luonut alkua luottamussuhteelle viljelijään ja hän tietää tilanteen parhaiten. Viidennes myös epäili, että jos olisi useampi työntekijä auttamiskäynnillä, saisiko aikaan niin hyvää luottamussuhdetta sekä keskustelua. Mitä jos työntekijöillä olisikin erilaiset työskentelymetodit tai heidän kemiansa eivät kohtaisi niin hyvin? Tämänkin vuoksi yksin toimiva hanke- tai projektityöntekijä on paras vaihtoehto auttamiskäynnillä.

Muutama asia kuitenkin nousi hanke- ja projektityöntekijöillä pintaan, kun oli puhetta auttamiskäynnistä. Ensimmäisenä tuli kaikille mieleen oma turvallisuus: viidennes on kokenut uhkaavan tilanteen käydessään viljelijän luona. Heillä on ollut turvallisuusohjeistuksena aina kertoa, kenen yrittäjän luokse on menossa ja että auton nokka tulee olla käännettynä poispäin, jos tulee kiireellinen lähtö pois. Kolmannes kertoi, että on ollut käyntejä, joissa on ollut toinen ihminen mukana oman turvallisuuden vuoksi. Vaikka näitä ongelmatapauksia on harvassa, niin silti riskit tulee tunnistaa. Vastauksista selvisi, että työtä ei kuitenkaan saa pelätä, eikä ihmisten kanssa kommunikointia, muuten on väärällä alalla. Yli puolet oli sitä mieltä, että olisi hyvä olla optiona toinen työkaveri, joka lähtee mukaan, jos tilanne sitä vaatii.

Kehitysehdotuksena tuli esille, että olisiko mahdollista tehdä Melan puolelta yhteenveto viljelijälle, ikään kuin muistilista, joka lähetetään maatalousyrittäjälle ennen auttamiskäyntiä. Siitä näkisi, mitä kaikkia papereita tulisi olla esillä, lapset mieluusti josakin hoidossa, vihaiset koirat kiinni jne. Tällainen yhteenveto jos lähtisi automaattisesti kaikille viljelijöille sähköpostiin ennen kuin hanke- tai projektityöntekijä tulee, olisi auttamiskäynti mutkattomampi prosessi ja kaikki aika käytettäisiin oleelliseen.

5.2.12 Auttamiskäyntiprosessin kehittäminen

Jatkuvan kehittymisen kannalta on tärkeää tietää, kuinka auttamiskäyntiprosessia voisi parantaa hanke- ja projektityöntekijän näkökulmasta. Onko jotakin, jonka voisi jättää pois tai jotain mikä pitäisi ottaa prosessiin mukaan? Entä miten ostopalvelusitoumusprosessia voisi parantaa, tai onko siinä kehitettävää?

Hanke- ja projektityöntekijöistä kaksi kolmasosaa oli sitä mieltä, että prosessi on hyvä ja toimiva. Auttamiskäyntiä ei voi kokonaisuudessaan millään suunnitella etukäteen, jonka vuoksi työntekijöillä on ollut melko vapaat kädet. Haastateltavilla on kaikilla samanlainen rakenne prosessiin. Ensin on yhteydenotto viljelijän suunnasta, jonka jälkeen on pidetty puhelinkeskustelu. Keskustelun aikana on kartoitettu viljelijän tilannetta ja mietitty samalla jo vähän erilaisia vaihtoehtoja. Keskustelun yhteydessä hanke- tai projektityöntekijä on samalla kuulostellut, minkälainen ihminen puhelimen toisessa päässä on, eli onko auttamiskäynnille kuinka turvallista mennä ja pysyykö kyseistä ihmistä millä tavoin auttamaan. Tämän jälkeen on sovittu ajankohta, ja auttamiskäynnin aikana mietitään jatkotoimenpiteitä, esimerkiksi ostopalvelusitoumuksen hakemista. Runko on kaikilla käynneillä sama, mutta sisältö vaihtelee suuresti, riippuen viljelijästä ja ongelman laajuudesta. Jokaisella hanke- ja projektityöntekijällä on mukanaan joko kannettava tietokone tai vihko, johon hän tekee muistiinpanot käydyistä keskusteluista. Tehtyyn työhön verrattuna heillä on melko pienet raportointimäärät eteenpäin, joka on suuri plussa. Noin viidenneksellä hanke- ja projektityöntekijöistä ovat työmäärät kasvaneet niin suuriksi, että he eivät ehdi

enää niin paljoa panostamaan työhönsä kuin aiemmin. Esimerkiksi jälkihoito, mm. viljelijään otetut kontaktit ostopalvelusitoumuksen saamisen jälkeen, ovat vähentyneet työmäärän lisääntyessä.

Ostopalvelusitoumuksen osalta tuli muutamia kehitysideoita hanke- ja projektityöntekijöiltä. Ostopalvelusitoumuksen kriteereitä tulisi laajentaa, esimerkiksi äkillisissä kuolemantapauksissa tulisi kriteereitä lieventää juridisella puolella. Myös selkeissä, kuittausta vailla olevissa ostopalvelusitoumuksen hakemuksissa on turhauttavaa työntekijän ajaa monta sataa kilometriä vain hakeakseen viljelijältä kuittauksen hakemukseen. Joissakin tapauksissa puhelinkeskusteluiden perusteella on ollut jo selvää, että ostopalvelusitoumusta haetaan. Pitkä ajomatka pelkän allekirjoituksen takia on turhauttanut osaa hanke- ja projektityöntekijöistä. Muutamalla hanke- ja projektityöntekijällä on myös melko laaja työalue, joka aiheuttaa pitkiä työpäiviä ja autossa istumista todella paljon.

Ostopalvelusitoumus itsessään sai kehuja nopeudesta ja siitä, että se on näppärä täyttää. Työn vapaus on myös saanut kiitosta työntekijöiden keskuudessa. Viljelijän kanssa keskustellessa pakotetaan maatalousyrittäjä hetkeksi pysähtymään ja miettimään tilannetta, mikä on ollut erinomainen asia. Yhdessä pohtien on lopputulos usein ollut avarakatseinen ja viljelijää tyydyttävä. Pitää myös ottaa huomioon, mitä viljelijä itse haluaa. Jos ainoa näkyvillä oleva keino tilan pelastamiseksi on tuotantosuunnan muutos, ei se paljoa auta, jos viljelijä ei itse ole mukana työssä täydellä panostuksellaan.

Myös muutosta toivottiin joihinkin kohtiin ostopalvelusitoumuksessa. Viidesosa hanke- ja projektityöntekijöistä löysi parannettavaa sitoumuksen protokollassa. Turhia välikäsiä tulisi poistaa. Miksei hanke- tai projektityöntekijä saa itse päättää ostopalvelusitoumuksen hyväksymisestä? Tarveharkintaa ja joustoa toivottiin työntekijöille, jotka kuitenkin tuntevat viljelijän tilanteen parhaiten. Joissakin kysymyksissä on hanke- ja projektityöntekijöiden mukaan turhaa byrokratiaa ja esimerkiksi salattu sähköpostilinja päätösten lähettämisessä on hätävarjelun liioittelua.

Kadonneet päätökset aiheuttavat päänvaivaa, jonka vuoksi tähän ongelmaan tulisi kiinnittää huomiota. Saisiko päätöksestä sähköisen tai muuten toimivan, ilman sopimuspaperia? Huomautettiin myös, että 3 kuukauden voimassaoloaikaa tulisi pidentää, jotta viljelijä ehtii sen käyttämään. Kyseenalaistettiin myös se, että onko kaikissa maakunnissa samat kriteerit työntekijöille ostopalvelusitoumukseen. Onko erilaiset maakunnat jotenkin huomioitu päätöksentekokriteereissä?

Kehitysideoita tuli viidennekseltä siihen, että pitäisi kerätä tiimi (lomitus, ProAgria, MTK jne.) jotka yhdessä olisivat viljelijän kanssa saman pöydän ääressä ja he kaikki miettivätkin, miten saadaan viljelijän tulevaisuudennäkymiä paranneltua. Ostopalvelusitoumus toimisi paremmin ennaltaehkäisyä ennen kuin katastrofi on jo käsillä. Nämä käynnit olisivat varhaisen välittämisen käyntejä, joissa kartoitettaisiin viljelijän tilannetta syväluotaavasti. Vaikka rahaa on käytettävissä rajallisesti, onko mahdollista taata jokaisella MYEL-vakuutetulle 1 terveydenhuoltokäynti vuodessa, jolloin saataisiin viljelijä varmuudella myös terveydenhoidon piiriin.

Hanke- ja projektityöntekijöistä viidesosa toivoi, että olisi yhteisiä kokoontumisia, joissa käytäisiin näitä tilanteita vähän läpi ja keskusteltaisiin erilaisista ratkaisumuodoista. Tällä tavoin jokainen hanke- ja projektityöntekijä oppisi toisilta jotakin. Heidän puoleltaan tuli myös toive, että viljelijöitä haastateltaisiin kyselyn muodossa ja että nämä tulokset tulisivat hanke- ja projektityöntekijöille opetuskäyttöön. Viranomaisia (mm. ELY, eläinlääkäri) tulisi rohkaista jakamaan tiedotteita, joissa kerrotaan ostopalvelusitoumuksesta ja muistakin auttamisen muodoista. Mukaan ”talkoisiin” tulisi saada myös rahoituslaitokset ja työterveyshuolto, maitokuskit sekä teurastamot. Jokainen kun huomioisi paremmin viljelijän oireet, niin hoitoon pääsy nopeutuisi ja yritykset voisivat myös pelastua. Usein myös viljelijät hakevat taloudellisiin ongelmiin ostopalvelusitoumusta mutta, taustalla on myös sosiaalipuolen ongelmia.

5.2.13 Auttaminen jatkossa

Hanke- ja projektityöntekijöiltä kyseltiin, kuinka jatkossa autetaan viljelijää.

Ennaltaehkäisy nousi hanke- ja projektityöntekijöillä yhteiseksi tekijäksi. Jokaiselta haastateltavalta löytyi omia ehdotuksia, kuinka ennaltaehkäisyä voitaisiin toteuttaa

viljelijöiden hyvinvoinnissa. Kolmannes nosti esille viljelijälle tarjottavat kurssit ja lisäkoulutuksen. Jo aiemmissa vastauksissa tuli esille, että viljelijöitä tulee kouluttaa enemmän tilan johtamiseen, talouslaskelmiin sekä itsensä kehittämiseen. Tila tulee nähdä yrityksenä, jota johdetaan ja johon satsataan aivan samalla tavalla kuin mihin tahansa yritykseen.

Viljelijöiden arvostus yhteiskunnan silmissä oli tekijä, johon hanke- ja projektityöntekijöistä viidennes kiinnitti huomiota. Ympäristöasioista syytetään usein viljelijöitä, vaikka syyppä on joku muu. Tämä aiheuttaa alemmuudentunnetta ja anteeksipyytelevää asennetta viljelijöissä, vaikka heidän tulisi olla ylpeitä ammatistaan ja työnsä tuloksista, todettiin haastatteluissa. Asennemuutosta tarvitaan yhteiskunnassa, jotta saamme nauttia jatkossakin puhtaista, kotimaisista tuotteista. Kotimaista ruokaa tulisi myös markkinoida paremmin ja näkyvämmiin kuin mitä tällä hetkellä. Kotimaisuus tulisi paistaa tuotteista jo kauaksi, eikä merkinnät saisi olla piilotettuina teksteihin. Tällaisella kampanjoinnilla saataisiin kuluttajille selväksi, mitkä ovat kotimaisia tuotteita. Epäkohdat viljelijöiden työssä ja siihen liittyvissä lain kiemuroissa tulisi tuoda eduskunnan tietoisuuteen entistä voimakkaammin. Joihinkin tuotteisiin pitäisi valtion pystyä hakemaan hintakattoa, esimerkiksi lannoitteiden hinnankorotukset nousivat esille useammankin hanke- ja projektityöntekijän haastattelussa.

Viidennes hanke- ja projektityöntekijöistä toivoi, että ostopalvelusitoumuksesta tehtäisiin ennaltaehkäisevä tuote, jolla autettaisiin viljelijöitä. Viljelijöiden verkostoituminen, sen laajuus ja verkoston kehittäminen ovat asioita, joihin tulisi kiinnittää huomiota. Ostopalvelusitoumuksessa tilakäynnit olisivat jatkossakin tärkeitä, jotta saadaa luotua yhteys viljelijään. Ostopalvelusitoumukseen tulisi myös jatkossa sisällyttää muun muassa kotisiivousta sekä lastenhoitopalveluita.

Kaksi haastatelluista halusi säilyttää ostopalvelusitoumuksen hätäapuna viljelijöille, ja miettiä muita keinoja ennaltaehkäisyyn. Esimerkiksi velkasaneerauksessa oleva yrittäjä menettää lomitusoikeuden siksi aikaa, kun päätöstä odotetaan. Tähän pitäisi tulla muutos, jotta lomitusoikeus säilyisi myös vaikeiden aikojen ylitse. Viljelijälle tu-

lisi tarjota pari kertaa vuodessa ennaltaehkäisyä ammattilaisen tarjoamaa apua; talousneuvontaa, vero- ja investointineuvontaa, tuotantoneuvontaa sekä työterveys-huoltopalveluita. Viljelijä on aina jonkun asiakas, jolloin yhteistyökumppaneiden (mm. meijeri, teurastamo, eläinlääkäri) tulisi huolehtia siitä, että viljelijä saa aina ajantasaisimman tiedon sekä parhaan palvelun ja avun.

Henkistä tukea viljelijät saavat, jos heille järjestetään vapaamuotoista, yhteistä toimintaa, kokoontumisia sekä yhteistyökumppaniverkoston luomista. Jokainen viljelijä kuitenkin ottaa itse vastuun omasta toiminnastaan ja tekee itse myös töitä menestyksen eteen. Eräs hanke- ja projektityöntekijä muistutti, että kaikkea ei voi antaa valmiina vaan osa pitää viljelijän tehdä ihan itse.

5.2.14 Varhainen välittäminen pysyväksi toimintatavaksi

Miten varhaisen välittämisen toimintatapa saadaan parhaiten vakiinnutettua pysyväksi toimintatavaksi?

Tämä kysymys herätti paljon tunteita sekä lisäkysymyksiä hanke- ja projektityöntekijöiden mielissä. Suurimpana nousi esille tiedottaminen, niin sisäinen kuin myös ulkoinen tiedottaminen sekä koulutus. Asia on erittäin tärkeä. Eräs haastatelluista totesi, että jos tähän löytyisi vastaus, ei ongelmaa olisi. Tiedottamista tulisi tehostaa entisestään niin, että kaikilla hanke- ja projektityöntekijöillä olisi samat valmiudet neuvoa esimerkiksi yhteistyökumppaneita ja alan toimijoita mukaan ennaltaehkäisevään toimintaan. Maaseudun Tulevaisuus-lehteen tulisi tehdä pidempiaikainen mainos toiminnasta, joka kertoisi, mitä varhainen välittäminen todellisuudessa on. Esite tulisi tehdä kaikkien hanke- ja projektityöntekijöiden kanssa yhdessä, jotta väärinymmärryksiltä vältyttäisiin. Ehdotettiin myös, että kaikille MYEL-vakuutetuille lähetettäisiin Melan puolelta kirje, jossa kerrotaisiin oman alueen yhteishenkilö, esite toiminnasta sekä ohjeet, miten ottaa yhteyttä, jos tarvitsee apua.

Koulutus on myös tärkeä asia. Sidosryhmät tulisi sitouttaa ja heille tulisi järjestää koulutuksia, joiden avulla he esimerkiksi näkevät tiloilla vieraillessaan ongelmakohtat heti, ja tietävät mihin ottaa yhteyttä. Sidosryhmien tulisi myös jakaa esitteitä

toiminnasta jokaiselle tilalle, jossa he vierailevat. Vaitiolo velvollisuus on välillä hyvin-kin ongelmallista. Jos vaitiolo velvollinen keskustelee toisen vaitiolo velvollisen kanssa, tulisi heidän kyetä jakamaan tietoa keskenään niin, että viljelijää saataisiin autettua. Tällä hetkellä ongelmana on, ettei kukaan voi keskustella toisen alan toimijan kanssa, kun kaikki ovat vaitiolo velvollisia näkemästään ja kokemastaan. Jos vaikka teuras-kuski näkee eläimissä tai viljelijässä jotakin, joka herättää kysymyksen maatalousyrit-täjän hyvinvoinnista, tulisi hänen saada keskustella asiasta esimerkiksi eläinlääkärin tai meijerin edustajan kanssa. Alan oppilaitoksissa tulisi ottaa opetussuunnitelmaan henkisen jaksamisen kurssit, joissa valmennetaan ihmisiä tunnistamaan oireet, ennen kuin on liian myöhäistä. Osa oppilaitoksista valmistuvista saa töitä sidosryhmissä, osa työllistyy omalle tilalleen. Näihin kun satsaa kouluttamalla jo etukäteen, maksaa se itsensä takaisin vielä joku päivä.

Viljelijöille tulee järjestää infotilaisuuksia omilla paikkakunnillaan, jotta heillä on hy-vät mahdollisuudet osallistua tilaisuuksiin. Mitä lähempänä ja pienemmissä yksi-köissä, sen matalampi kynnyks on osallistua näihin. Tilojen välinen yhteistyö on myös tärkeää, ja tilakateus tulisi kitkeä pois suomalaisesta maatilakulttuurista. Ehdotettiin, että näitä infotilaisuuksia varten tulisi jonkun alkaa vetämään ja koordinoimaan ryh-mää, jolla saavutettaisiin kaikki tuotantoalueet Suomessa. Entisaikojen ”koko kylä vä-littää” -tunnelmaa tulisi löytyä nyt jos koskaan, kun viljelijöiden ahdinko on suurim-millaan. Pitäisi myös muistaa kysyä viljelijöiltä itseltään, mitä he haluavat tulevaisuu-delta.

Sikatilallisista osa on jo karsiutunut muutaman vuoden aikana pois, nyt on menossa pudotuspelit maitotilallisten keskuudessa. Näille osa-alueille tulisi satsata enemmän, että Suomessa säilyy kotimainen maidontuotanto. Osa lihantuotannosta on jo mene-tetty ulkomaisille yrityksille, mutta maidontuotannossa ollaan vielä omavaraisia. Val-tion johdon tulisi viimeistään tässä vaiheessa huomata, että ruoan omavaraisuusaste pienenee koko ajan Suomessa.

Rahoituksen löytyminen niin sijoittajille, jotka toimivat viljelijöiden kanssa, kuin myös itse tuotantoon, on suuri kysymysmerkki. Joka kolmas nosti esille jonkinlaisen rahoitusvaihtoehdon, jolla saataisiin taattua kotimaisen tuotannon jatkuvuus. Liian paljon ollaan EU:n päätösten varassa.

5.2.15 Prosessin sujuvuus tulevaisuudessa

Hanke- ja projektityöntekijöiltä kysyttiin kehitysideoita tulevaisuutta ajatellen, jotta prosessi olisi mahdollisimman sujuva.

Haastatteluissa kävi ilmi, että hanke- ja projektityöntekijöiden mielestä ostopalvelusitoumuksen hakeminen sekä päätöksen saaminen on ollut erittäin sujuvaa sekä nopeaa. Itse sitoumuspäätöslapun kanssa on ollut ongelmia, jonka vuoksi kehitysideana tuli tietojärjestelmä, johon sitoumuksen yksilökohtainen koodi syötettäisiin ja tätä kautta voitaisiin sitoumus käyttää nykyaikaisemmilla keinoilla.

Projektityön kokonaisuuden kehittäminen tuli ilmi, jotta se palvelisi monipuolisemmin ja laajemmin avun tarpeessa olevia viljelijöitä. Haastattelussa tuli myös esille, että osa toivoo ostopalvelusitoumusprosessiin muutoksia niin, että itse viljelijä joutuisi entistä enemmän miettimään valintoja ja tulevaisuuttaan täyttäessään kaavaketta. Osa mielestä kysymykset ovat liian pintapuolisia, jolloin se ei herätä viljelijää miettimään tulevaisuuttaan. Syvemmillä kysymyksillä varmistettaisiin se, että on ymmärretty avun tarve sekä ne osa-alueet, joissa on viljelijän itsensä kehityttävä.

Hanke- ja projektityöntekijöiden haastatteluissa kävi myös ilmi, että osa heistä toivoo Välitä viljelijästä -projektin luovan valmiita sopimuspohjia maakuntien käyttöön, yhteistyökumppanien yhteenvetorekistereitä, joista löytyisi kaikki alan toimijat maakunnittain sekä jatkuvuutta hankkeelle. Osa oli huolissaan projektin tulevaisuudesta ja osa taas siitä, että sanat ”hanke” ja ”projekti” ovat huonoja kuvaamaan tätä auttamisen muotoa, tulisi olla jokin pysyvämpi nimi.

Yhteistyökuvioita ja niiden merkitystä painotettiin haastatteluissa. Jos esim. tilalla on tulipalo, tulisi hanke- tai projektityöntekijän mennä viipymättä viljelijän luokse kriisiapua antamaan ProAgrian neuvojan tms. kanssa. Yhteistyön tulisi syventyä kaikkien

alan toimijoiden kanssa, sillä kaikkien intresseissä tulisi olla viljelijän hyvinvointi. Viljelijöille itselleen tulisi kohdentaa enemmän talous- sekä yrittäjyyskoulutusta, sekä neuvoa syvemmin työterveyshuollon eduista sekä palveluista.

Hanke- ja projektityöntekijöiden kiireisyys näkyy siinä, että jälkihoito on jäämässä vähemmälle. Haastatteluissa kävi myös ilmi, että itse hanke- ja projektityöntekijöiden hyvinvoinnista oltiin huolissaan. Myös heidän hyvinvointiaan tulisi seurata pidemmällä aikavälillä. Byrokratia ja projektin dokumentointi vievät myös työntekijöiden voimia. Ehdotettiin myös, että Melan sivuille luotaisiin yhteydenottolomake, jota kautta viljelijä voisi laittaa asiansa vireille. Lomake ohjautuisi suoraan sen maakunnan yhteyshenkilölle, josta yhteydenottopyyntö on tullut.

5.3 Webropol-kysely viljelijöille

5.3.1 Sähköinen kysely

Sähköinen webropol-kyselylinkki saatekirjeen kera (ks. liite 3) lähti 308 viljelijälle syksyllä 2017. Webropol-kysely lähetettiin kaikille niille viljelijöille, jotka olivat saaneet ostopalvelusitoumuksen sekä käyttäneet sen osittain tai kokonaan vuoden 2017 aikana. Kysely toteutettiin syksyllä 2017. Vastauksia kyselyyn saatiin 88 viljelijältä, jolloin vastausprosentiksi tuli 29 %.

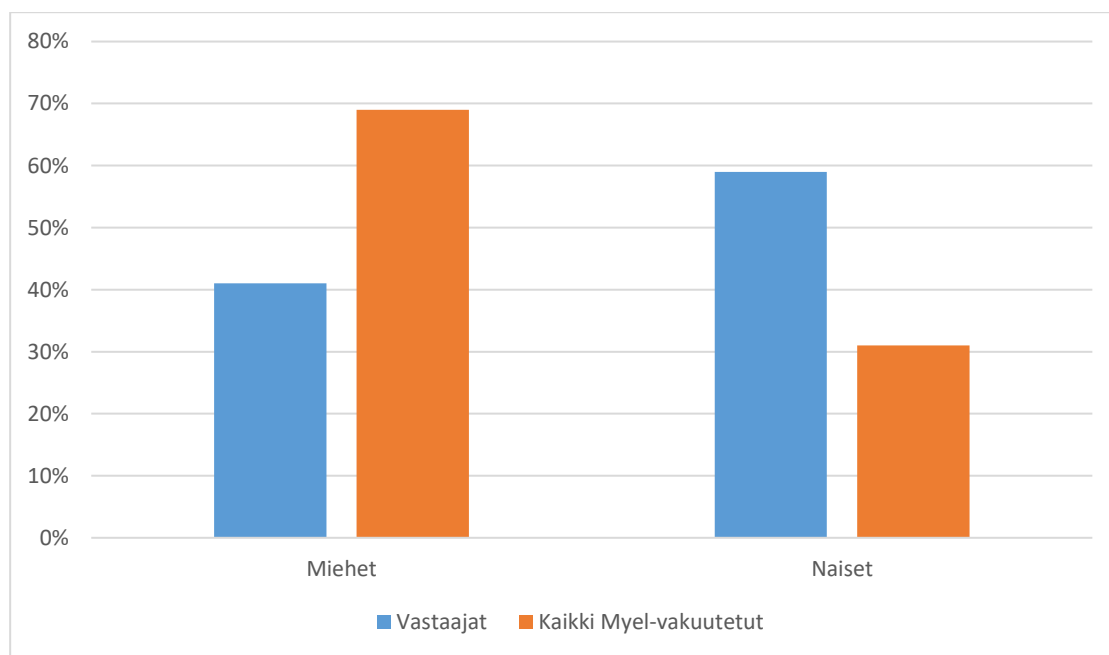
Niille viljelijöille, joille ei ollut tiedossa sähköpostiosoitetta, lähetettiin kysely postilla vastauskuorella varustettuna ja heidän vastauksena siirrettiin webropoliin vastausten saavuttua. Osa viljelijöistä puhuu äidinkielenään ruotsia ja heille lähti ruotsinkielinen kysely sähköisenä tai postitse.

Kyselyn pääpaino oli ostopalvelusitoumuksen hyödyllisyydessä, sen kehittämisessä sekä viljelijöiden suhtautumisessa ostopalvelusitoumukseen. Kyselyssä käytettiin hyvin vähän avoimia kysymyksiä, mutta avoimille vastauksille oli useammassa kohdassa jätetty mahdollisuus, jos viljelijä niin pystyi parhaiten selostamaan tilannettaan ja mielipiteitään. Mitä tarkemmin kysymykset on rajattu, sen paremmin saadaan tuloksia vertailtua ja tehtyä johtopäätöksiä.

5.3.2 Vastaajien taustatiedot sekä vertailu Myel-vakuutettuihin

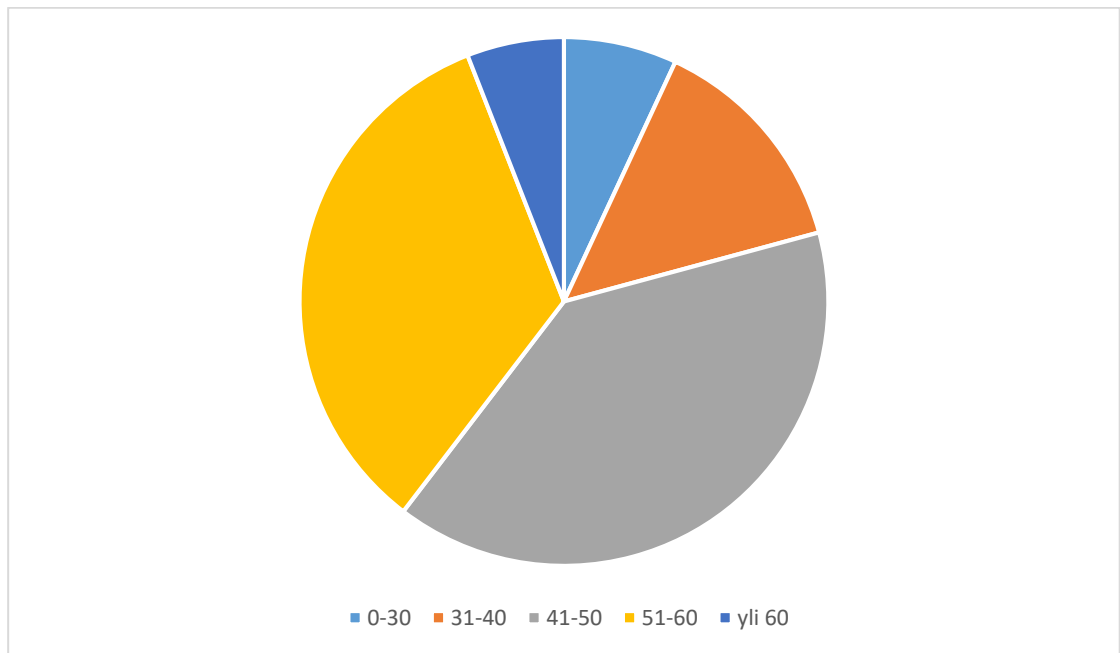
Taustatiedoilla haluttiin kartoittaa esimerkiksi sitä, kuinka ostopalvelusitoumuksen käyttäneiden viljelijöiden ikä tai asuinpaikkakunta jakautuu verrattuna kaikkiin Myel-vakuutettuihin. Melalta saatiin Myel-vakuutettujen tilastoja, joita sitten verrattiin vastaajiin. Tällä pystyttiin saamaan kuvaa siitä, kuinka laaja otos Myel-vakuutetuista on käyttänyt ostopalvelusitoumusta.

Webropol-kyselyyn vastanneiden sukupuolijakauma on esitetty kuviossa 3. Kuviossa on sinisellä vastanneiden sukupuolijakauma ja oranssilla on kaikkien Myel-vakuutettujen sukupuolijakauma. Tästä näkee, että vaikka miehiä on enemmän Myel-vakuutetuissa (69 %), on ostopalvelusitoumuksen käyttäjistä ja kyselyyn vastaajista yli puolet naisia (59 %).

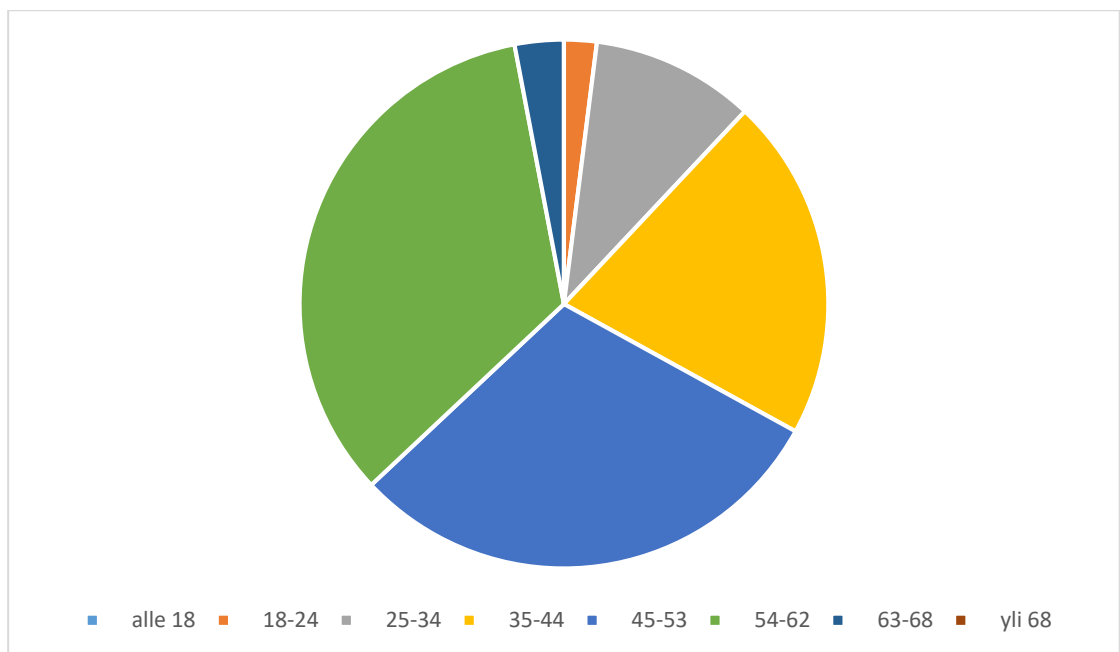

Kuvio 3. Vastaajien sukupuolijakauma sekä kaikkien Myel-vakuutettujen sukupuolijakauma

Ikäjakauman vertailu Myel-vakuutettuihin ei onnistu suoraan, sillä kysymyksen asettelussa on ikähaarukointi eri jakaumalla kuin mitä Myel-vakuutettujen. Tämän vuoksi molemmista, niin vastaajista kuin myös Myel-vakuutetuista on erilliset kaaviot (ks. kuvat 4 ja 5). Näistä voidaan kuitenkin todeta, että pääpiirteittäin vastaajien ikäjakauma jäljittelee Myel-vakuutettujen ikäjakaumaa.

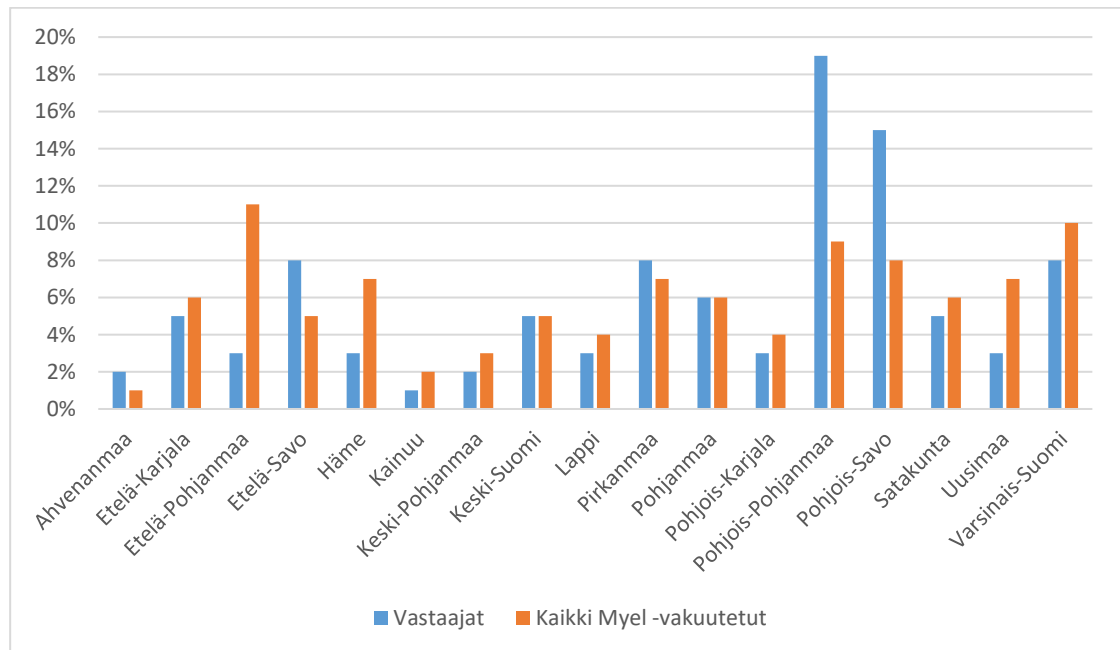
Kuvio 4. Vastaajien ikäjakauma

Kuvio 5. Kaikkien Myel-vakuutettujen ikäjakauma

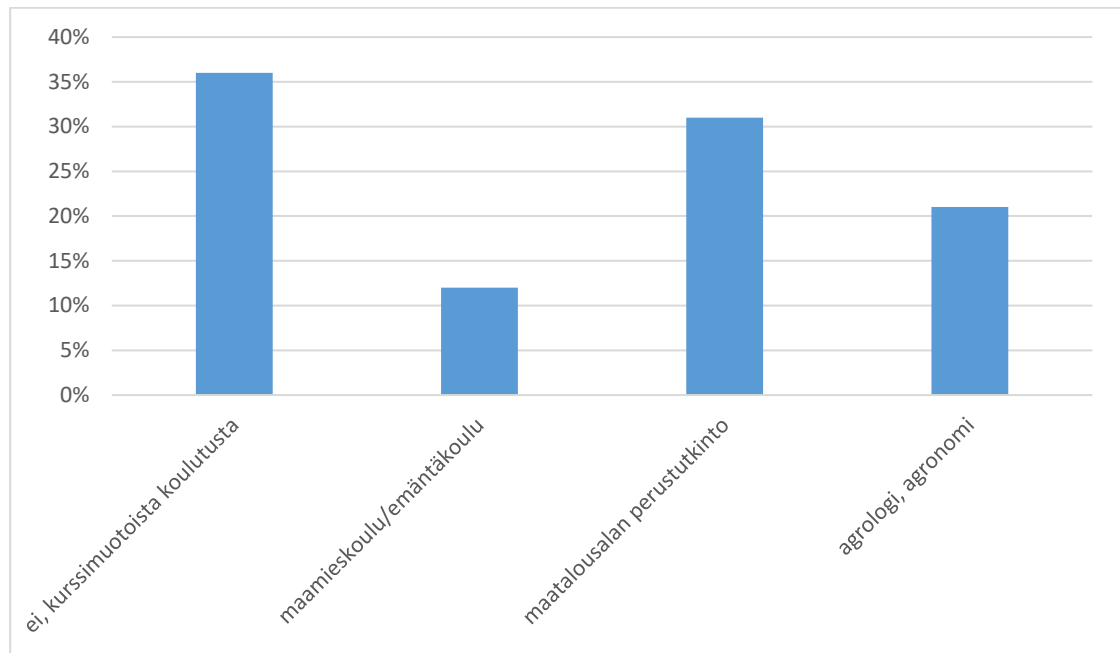
Vastaajien maakuntia kysyttiin (ks. kuvio 6), jotta selvitetäisiin, onko jossakin päin Suomea suurempi hätä viljelijöillä, kuin jollain toisella. Tätä tietoa myös verrattiin Myel-vakuutettuihin, jotta pystytään vertailemaan, onko tilastoharhaa, johtuen suu-

resta Myel-vakuutettujen määrästä, vai onko jollakin maakunnalla enemmän avuntarvitsijoita. Mikäli suoria johtopäätöksiä voitaisiin vetää kaaviosta ostopalvelusitoumuksen käyttäneistä, näyttäisi siltä, että avuntarve on suuri etenkin Pohjois-Pohjanmaalla, Pohjois-Savossa sekä Etelä-Savossa. Kuitenkin ostopalvelusitoumus on vain yksi auttamisenmuoto muiden joukossa, jonka vuoksi suoria johtopäätöksiä ei voida vetää.

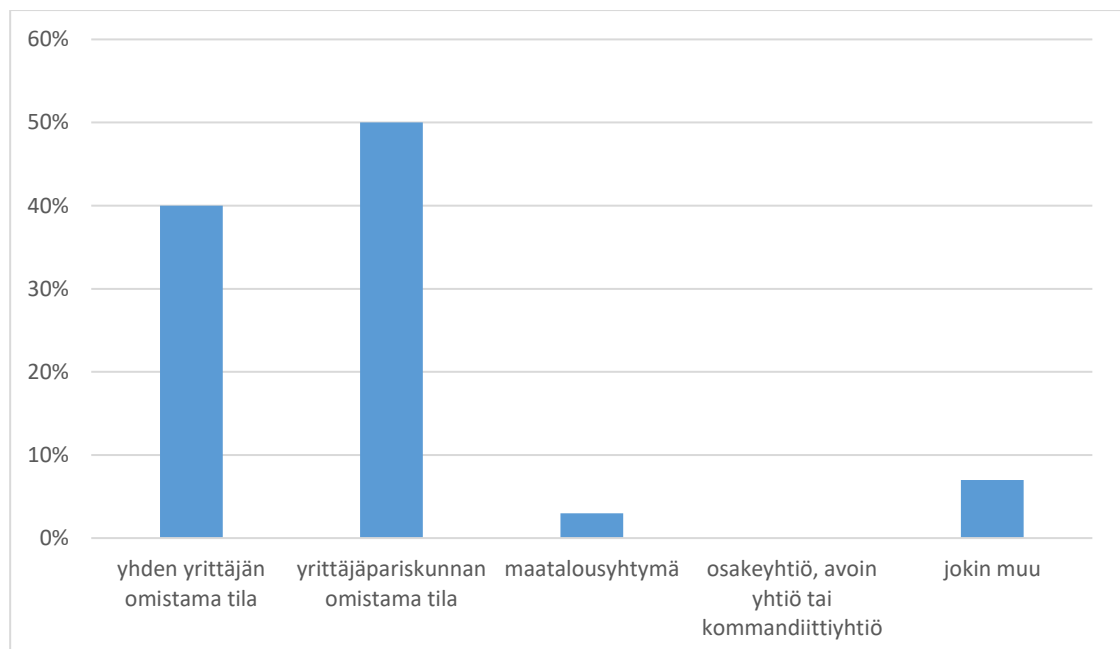
Kuvio 6. Vastanneet viljelijät maakunnittain sekä Myel-vakuutetut maakunnittain

Vastaajien koulutusta kysyttiin taustatietona (ks. kuvio 7). Kysymyksestä voidaan päätellä, että vastaajista yli kolmanneksella ei ole mitään koulutusta ja taasen joka viidennellä on joko agrologin tai agronomin tutkinto.

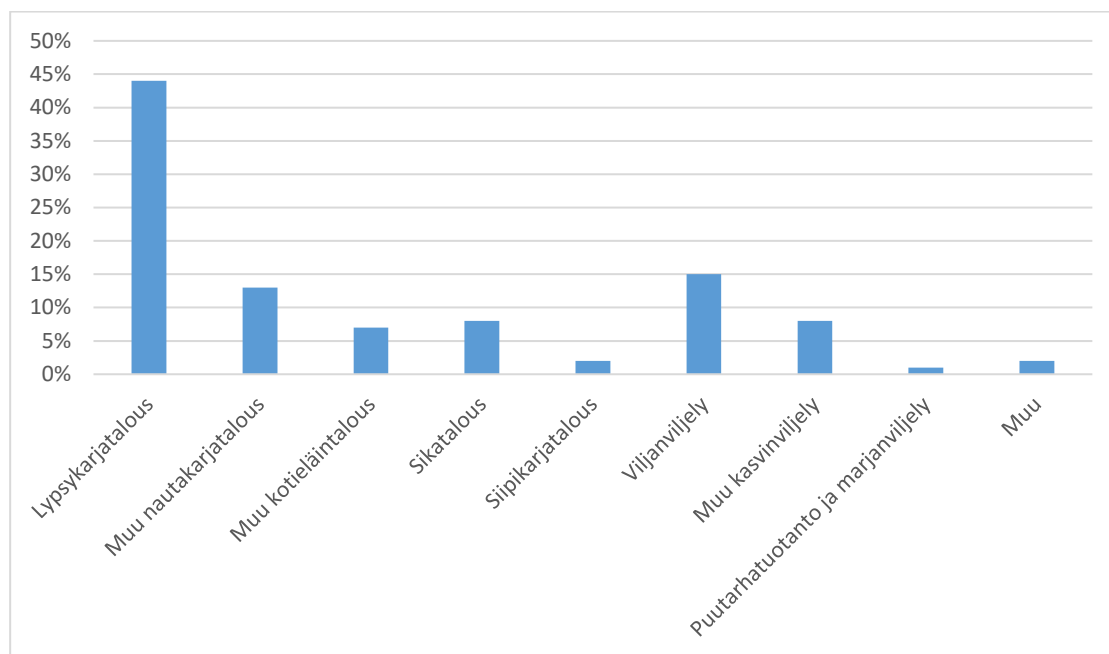
Kuvio 7. Vastaajien koulutusaste

Ostopalvelusitoumuksen käyttäneiden vastaajien yritysmuotoa tiedusteltiin. Tilakoot kasvavat, ja riskit suurenevät investoinneissa. Vastaajien yritysmuodot (ks. kuvio 8) olivat yhdeksän kymmenestä joko yhden yrittäjän tai yrittäjäpariskunnan omistamia yrityksiä.

Kuvio 8. Vastaajien yritysmuoto

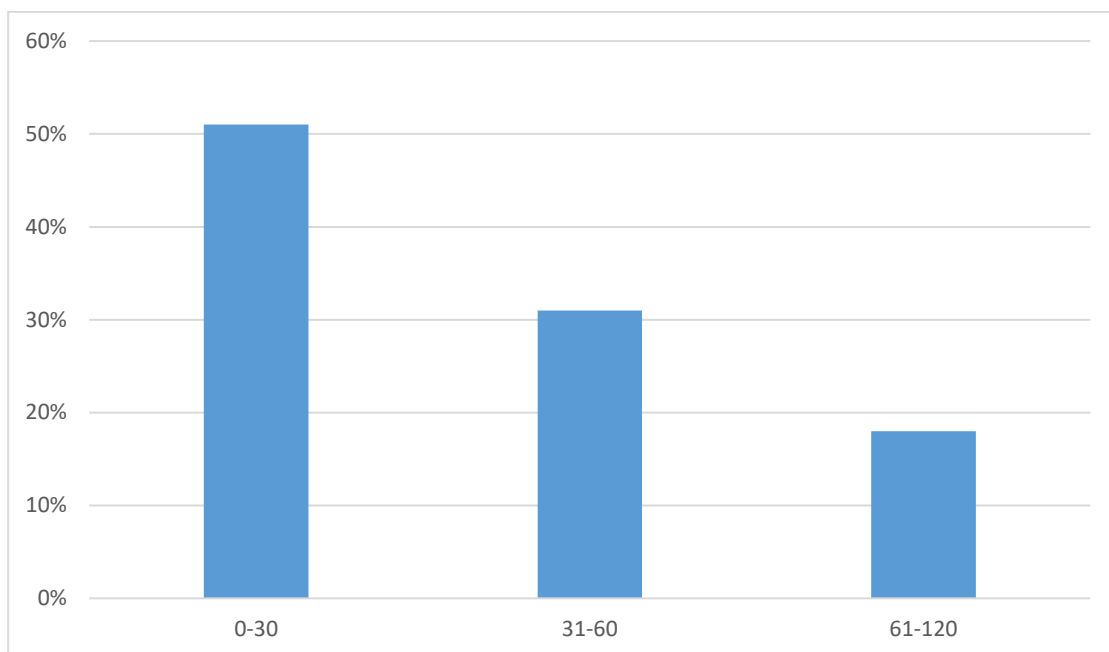
Haastattelussa kysyttiin myös tuotantosuuntaa (ks. kuvio 9). Tämä on erityisen kiinnostava, sillä siitä näkee, kärsiikö jokin tuotantosuunta enemmän kuin jokin toinen tällä hetkellä. Vastaavia tilastoja ei Myel-vakuutetuista pidetä, joten tätä ei voi oikein verrata kaikkiin viljelijöihin.

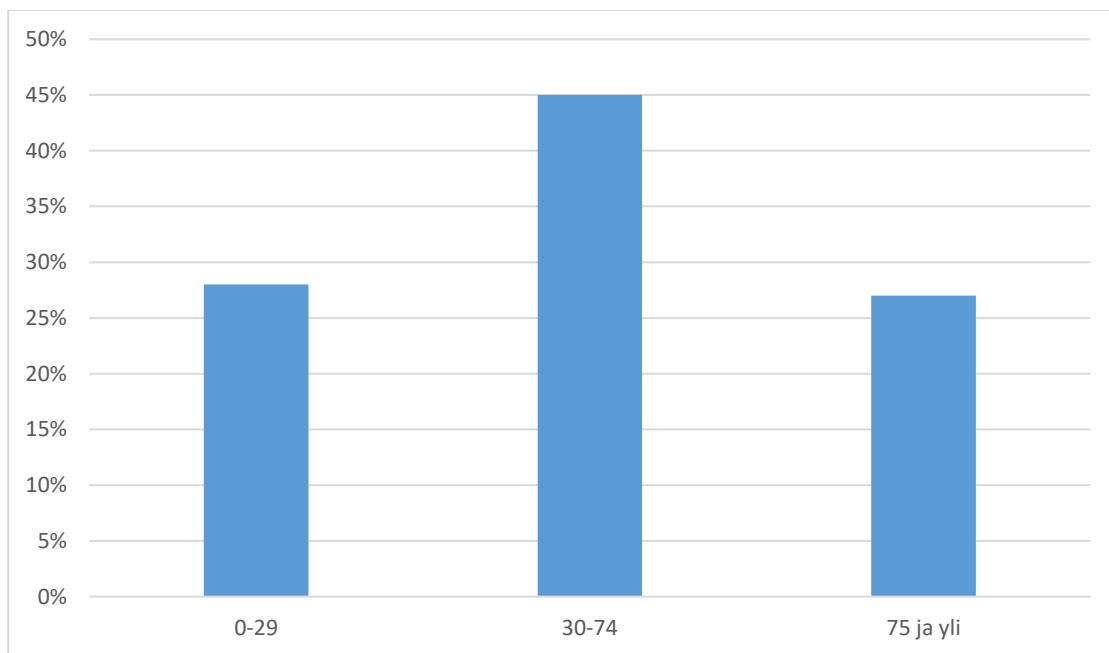
Kuvio 9. Vastaajien tuotantosuunta

Kuviosta voidaan päätellä, että lypsykarjatalous, viljanviljely sekä muu nautakarjatalouden yrittäjät kärsivät tällä hetkellä eniten. Jos vastaaja valitsi päätuotantosuunnakseen lypsykarjatalouden, ohjautui hän automaattisesti seuraavaan kysymykseen, jossa tiedusteltiin karjakokoa (ks. kuvio 10). Vertailussa (ks. kuvio 11) näkyy koko Suomen lypsykarjatilojen koko vuonna 2016 (Luke. Tilastotietokanta. 2018a.) Koska vertailualueet ovat erilaiset, ei näitä tietoja voi suoraan samassa kuviossa tarkastella, mutta johtopäätöksenä voidaan todeta, että etenkin pienten karjakokojen yrittäjät (lehmämäärä 0-30 kpl) ovat tällä hetkellä avun tarpeessa.

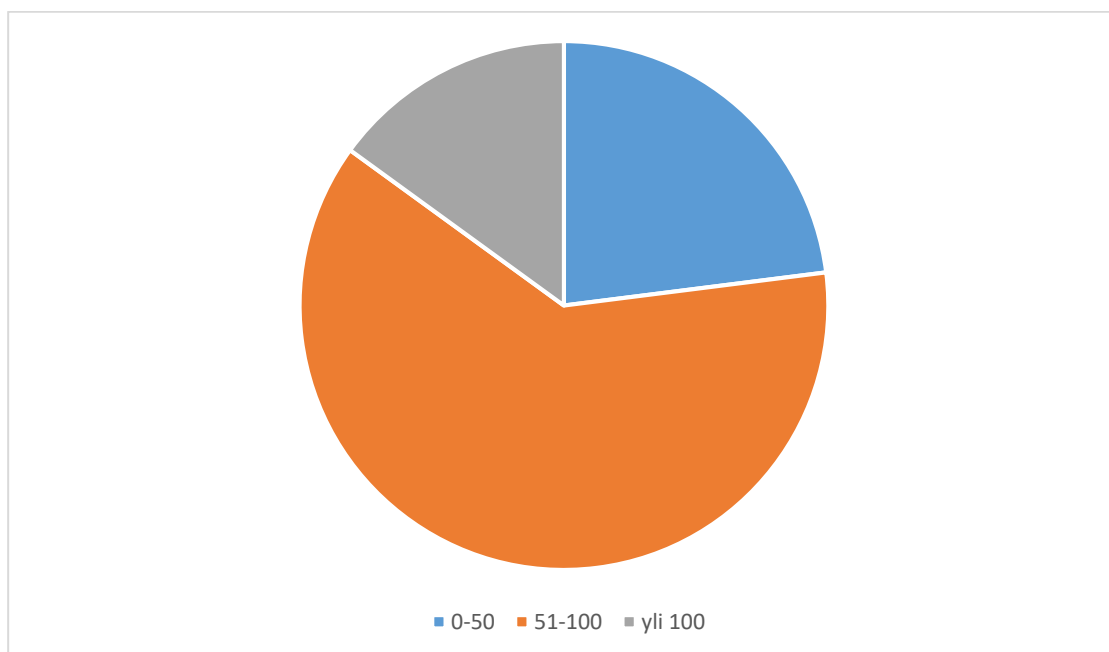

Kuvio 10. Vastaajien lypsykarjan koko (kpl lehmä/tila), mikäli lypsykarjatalous on ollut vastaajan päätuotantosuunta.

Kuvio 11. Lypsylehmien lukumäärä karjakoosuuskokoluokittain 2016. (Luke. Tilastotietokanta. 2018a.)

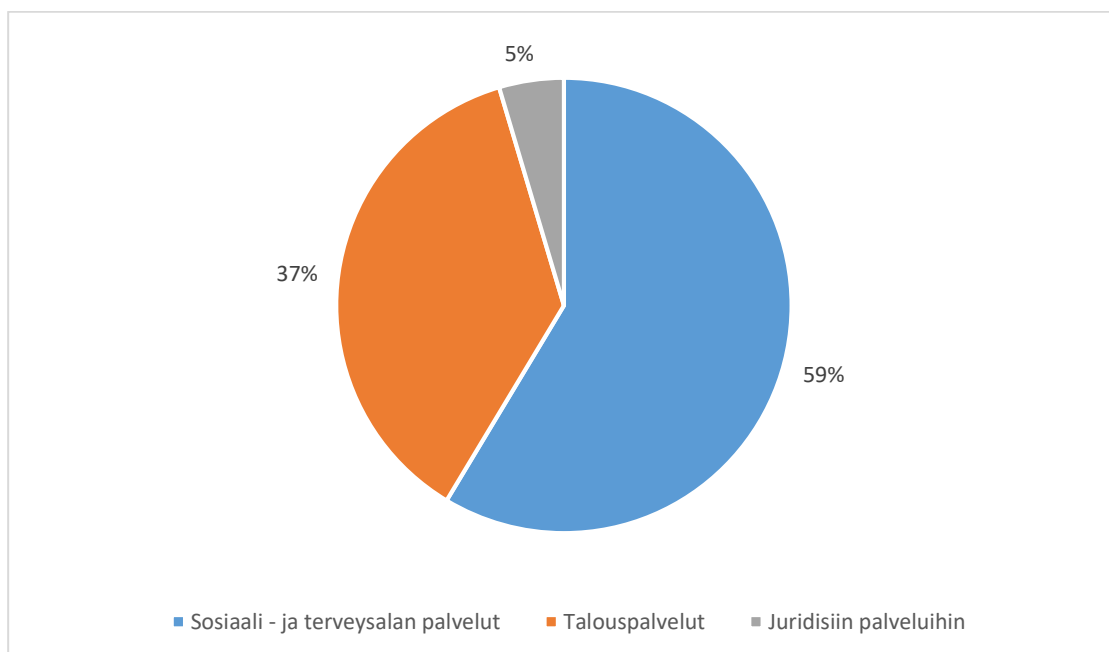
Mikäli vastaaja valitsi jonkin muun päätuotantosuunnakseen, ei hänelle tullut karjakkokysymystä lainkaan. Viljanviljelijöiltä kysyttiin taasen hehtaarimäärää, mikäli olivat valinneet viljanviljelyn päätuotantosuunnakseen (ks. kuvio 12). Yli puolet vastanneista viljanviljelijöistä (62 %) kuului kokoluokkaan, jossa peltoa oli 51-100 hehtaaria. Vuoden 2017 keskimääräinen viljelysmaa kaikilla tuotantosuunnilla oli 47 hehtaaria/tila (Luke. Tilastotietokanta. 2018b.)

Kuvio 12. Vastaajien viljatilankoko (ha) mikäli viljanviljely on ollut vastaajan päätuotantosuunta.

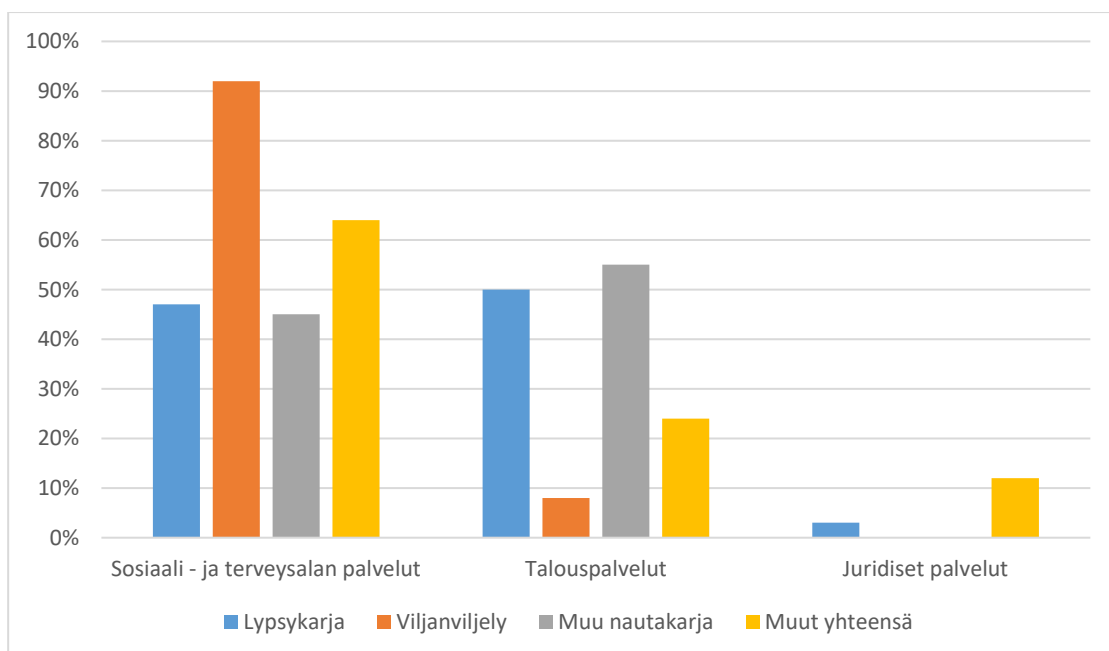
5.3.3 Ostopalvelusitoumuksen käyttö

Vastaajien ostopalvelusitoumuksen käyttöä kysyttiin useammassa kysymyksessä. Tällä saatiin vähän suuntaa siihen, millä osa-alueilla tarvittiin eniten apua. Vastaajilta kysyttiin ensin, mihin osa-alueeseen hait apua ostopalvelusitoumuksella (ks. kuvio 13). Kuviosta voidaan päätellä, että sosiaali- ja terveysalan palveluihin on ohjautunut yli puolet vastaajista.

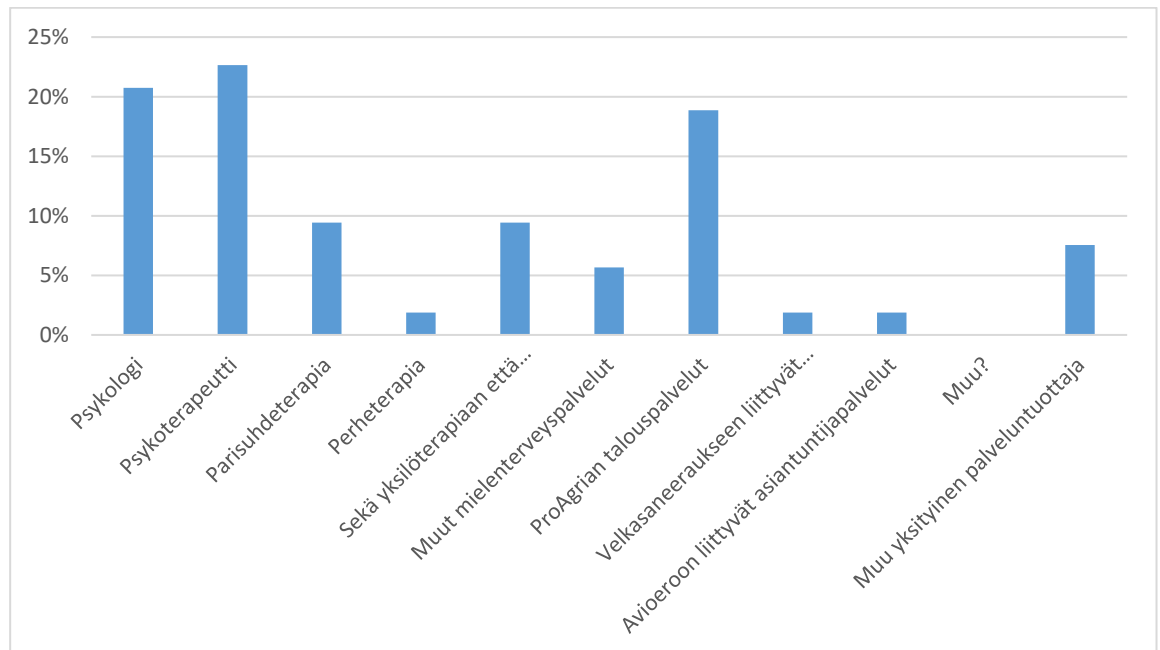
Kuvio 13. Vastaajien asiantuntija-avun jakautuminen ostopalvelusitoumuksen osa-alueilla

Jos tarkastellaan asiantuntija-avun jakautumista kolmen suurimman tuotantosuunnan mukaan (ks. kuvio 14) voidaan huomata, että se on hyvin tasaisesti jakautunut nautakarjayrittäjien välillä, mutta viljanviljelijöillä reilut 90 % ostopalvelusitoumuksista on mennyt sosiaali- ja terveysalan palveluihin.

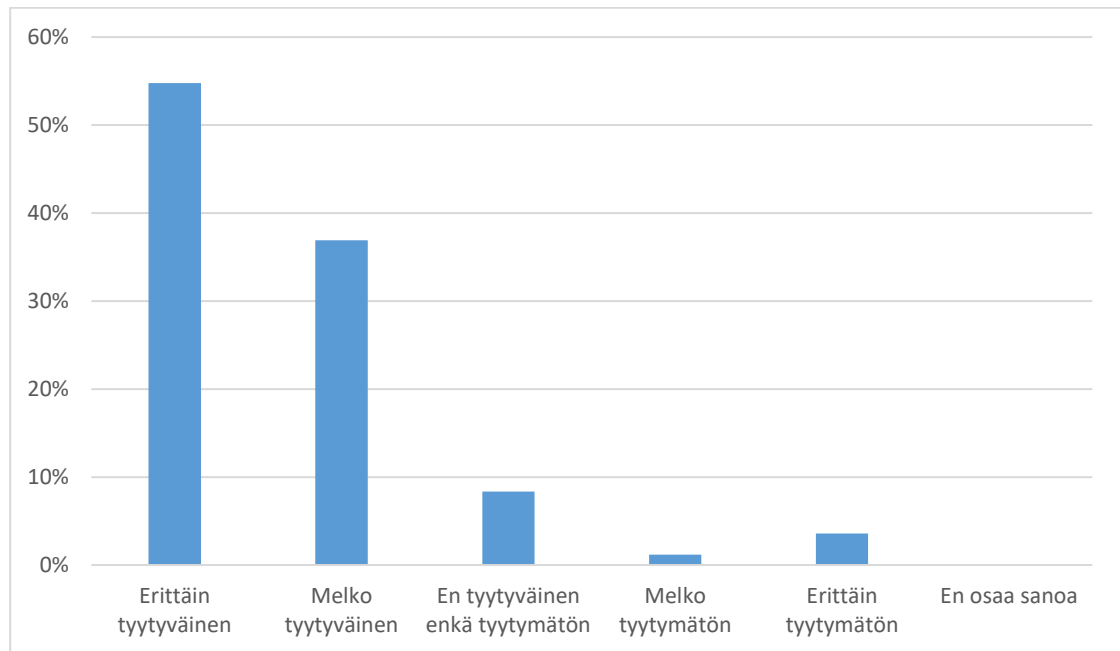
Kuvio 14. Asiantuntija-avun jakautuminen tuotantosuunnittain

Ostopalvelusitoumuksen asiantuntija-avun käyttötarkoitusta kysyttiin myös hieman tarkemmin. Mikäli vastaaja valitsi esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan palvelut, ohjautui jatkokysymys suoraan valikkoon, jossa kysyttiin, minkälaiseen sosiaali- ja terveysalan palveluun ostopalvelusitoumus oli käytetty (ks. kuvio 15). Kuviossa ovat kaikki vastausvaihtoehdot sekä niiden saamat vastausmäärät kyselyssä. Selvästi eniten on käytetty psykoterapeutin ja psykologin apua sekä ProAgrian talouspalveluneuvontaa.

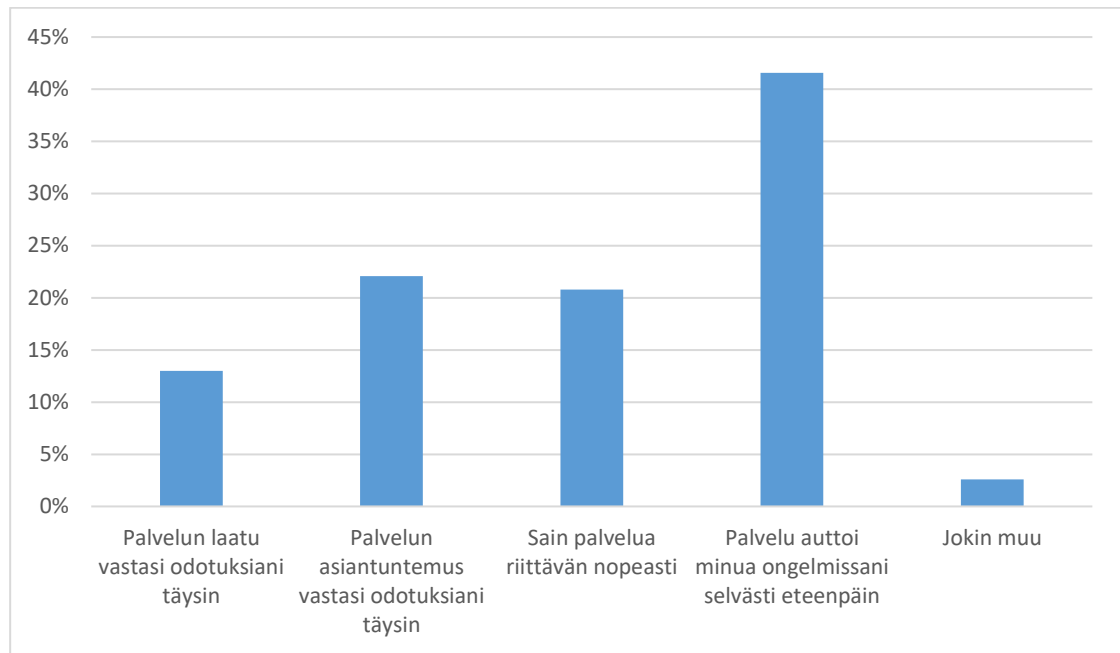
Kuvio 15. Ostopalvelusitoumuksen käyttötarkoitus

Kyselyssä selvitettiin vastaajien tyytyväisyyttä ostopalvelusitoumuksella saatuun palveluun sekä sen vaikutusta hyvinvoinnin eri osa-alueisiin (ks. kuvio 16). Erittäin tai melko tyytyväisiä vastaajia on yli 90 %, ja erittäin tai melko tyytymättömiä palveluun on vain 5 % kaikista vastaajista.

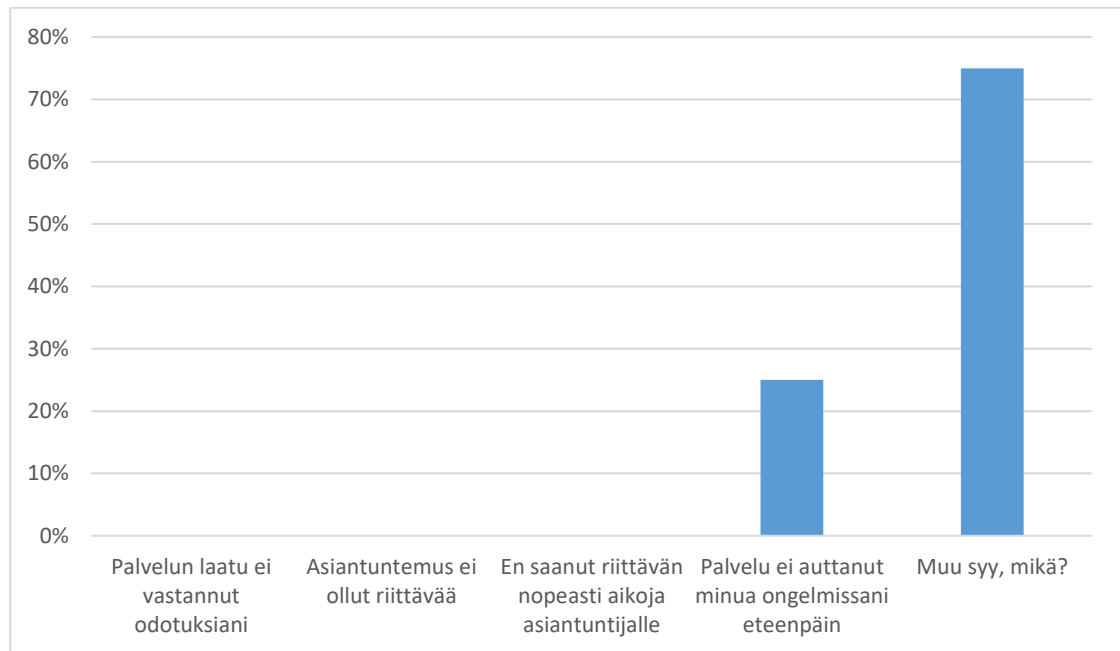
Kuvio 16. Vastaajien tyytyväisyys ostopalvelusitoumuksella saatuun palveluun.

Laadun varmistuksen sekä ostopalvelusitoumuksen kehittämisen kannalta oli myös tärkeää tiedustella, missä oli onnistuttu ja missä oli kehittämisen varaa. Tämän vuoksi, ne jotka olivat valinneet erittäin tai melko tyytyväinen vastauksen, ohjattiin lisäkysymykseen, jolla selvitettiin, missä oli erityisesti onnistuttu (ks. kuvio 17). Yli 40 % vastaajista oli kertonut, että palvelu oli auttanut ongelmassa eteenpäin.

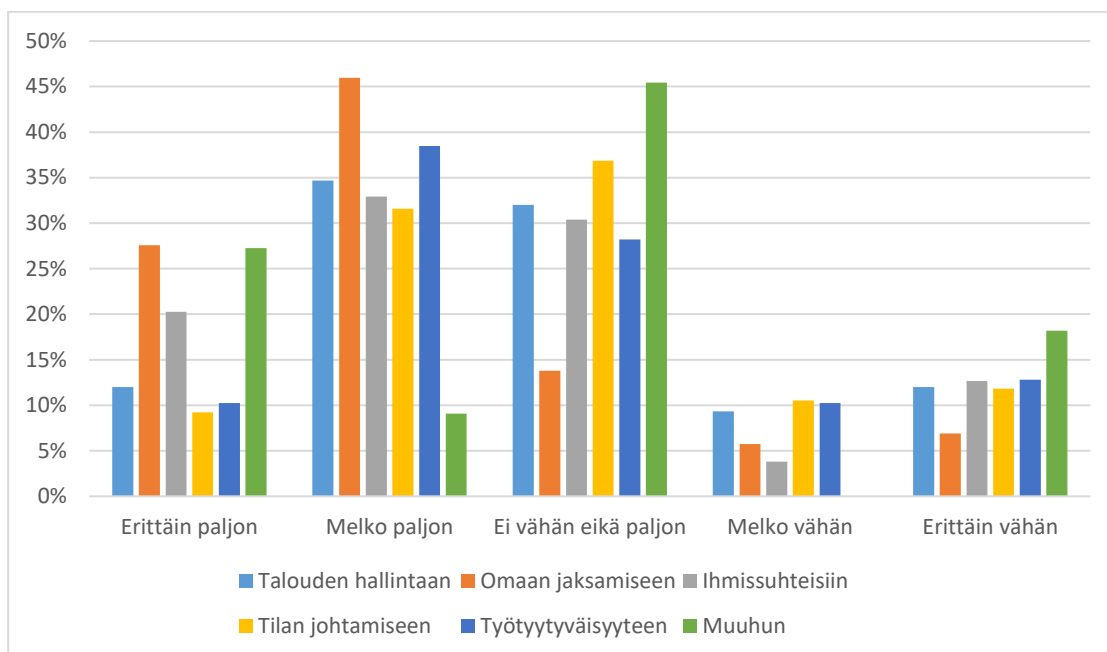
Kuvio 17. Tyytyväiset palvelun käyttäjät

Mikäli vastaaja oli valinnut melko tai erittäin tyytymättömän vastaukseensa, ohjattiin hänet lisäkysymykseen, jossa tiedusteltiin, mikä asiassa sai aikaan tyytymättömyyden tunnetta (ks. kuvio 18). Tyytymättömistä 75 % oli valinnut vastaukseksi muu syy, mikä -vaihtoehdon. Näissä selvisi, että tyytymättömyys ei ollut ostopalvelusitoumukseen vaan ostopalvelusitoumuksella ostettuun palveluntuottajaan kohdistuvaa tyytymättömyyttä. Esille tuli maatalousyrittämisen ymmärtämättömyyttä talousneuvonnassa kuten myös sosiaali- ja terveysalan palveluissa.

Kuvio 18. Tyytymättömyyden syyt

Jotta ostopalvelusitoumuksen kokonaishyödyt saatiin esille, kysyttiin vastaajilta ostopalvelusitoumuksen hyödyistä eri osa-alueilla. Haluttiin saada selville, että mihin asioihin ostopalvelusitoumus, palvelun suuntautumisesta riippumatta kohdistui (ks. kuvio 19) ja miten vastaajat kokivat hyödyn omalla kohdallaan. Tästä voidaan todeta, että etenkin oman jaksamisen kannalta on ostopalvelusitoumuksella ollut suuri hyöty.

Kuvio 19. Ostopalvelusitoumuksen hyödyt eri osa-alueilla

5.3.4 Työkyky, taloudellinen tilanne sekä työterveyshuolto ja stressi

Kyselyyn vastanneita pyydettiin arvioimaan työkykyään ennen ja jälkeen ostopalvelusitoumuksen. Kysymyksessä oli 0-10 asteikko, jossa 0 on heikko ja 10 erinomainen työkyky. Vastaajien keskiarvo aiemmalle työkyvylle oli 5,3 ja keskiarvo nykyiselle työkyvylle 7,1. Tästä voidaan laskea, että työkyky on noussut 34 % aiempaan verrattuna.

Samalla tavalla vastaajia pyydettiin arvioimaan taloustilannettaan ennen ja jälkeen ostopalvelusitoumuksen. Kysymyksessä oli sama 0-10 asteikko, jossa 0 on heikko ja 10 erinomainen taloustilanne. Vastaajien keskiarvo aiemmalle taloustilanteelleen oli 5,4 ja keskiarvo nykyiselle taloustilanteelle 6,2. Keskiarvona voidaan laskea, että taloustilanne on noussut 15 % aiempaan verrattuna.

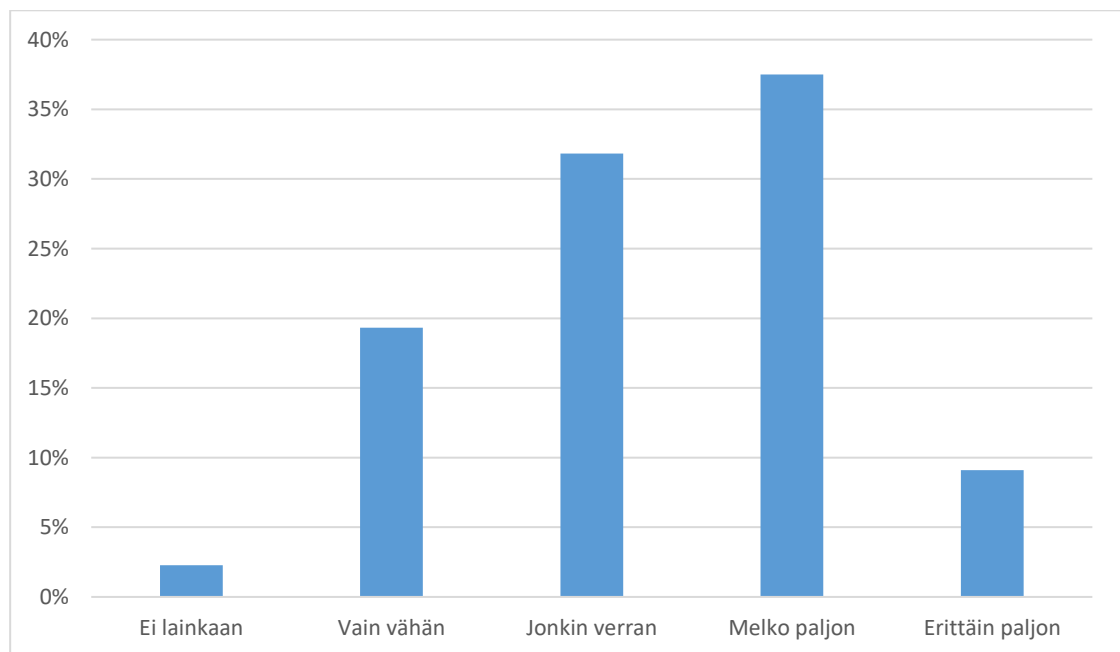
Työterveyshuolto on paikka, mistä moni viljelijä saa avun. Hanke- ja projektityöntekijöiden haastattelussa kävi ilmi, että moni ei tiedä heille kuuluvista eduista eikä moni osaa käyttää hyväkseen työterveyden mukanaan tuomia etuja. Webropol-kyselyssä tiedusteltiin ostopalvelusitoumuksen käyttäneiltä viljelijöiltä, että onko hän työterveyshuollon piirissä. Vastanneista 74 % kuuluu työterveyshuoltoon. Vastauksista saadaan ristiintaulukoinnilla selville, että työterveyshuoltoon kuuluvista vastaajista 83 %

on tyytyväisiä ostopalvelusitoumuksella saatuun palveluun, kun taas tyytymättömiä työterveyshuollon piirissä olevista on vain 8 %.

Ostopalvelusitoumuksen käyttäneiltä maatalousyrittäjiltä haluttiin myös tiedustella heidän kokemaansa stressiä ja sen määrää (ks. kuvio 20). Kyselyssä kerrottiin stressin eri muodoista näin:

” Stressillä tarkoitetaan tilannetta, jossa ihminen tuntee itsensä jännittyneeksi, levottomaksi, hermostuneeksi tai ahdistuneeksi taikka hänen on vaikea nukkua asioiden vaivatessa jatkuvasti mieltä. Tunnetko sinä nykyisin tällaista stressiä?” Kuten kuviosta voidaan päätellä, tuntee melko tai erittäin paljon stressiä 47 % vastaajista.

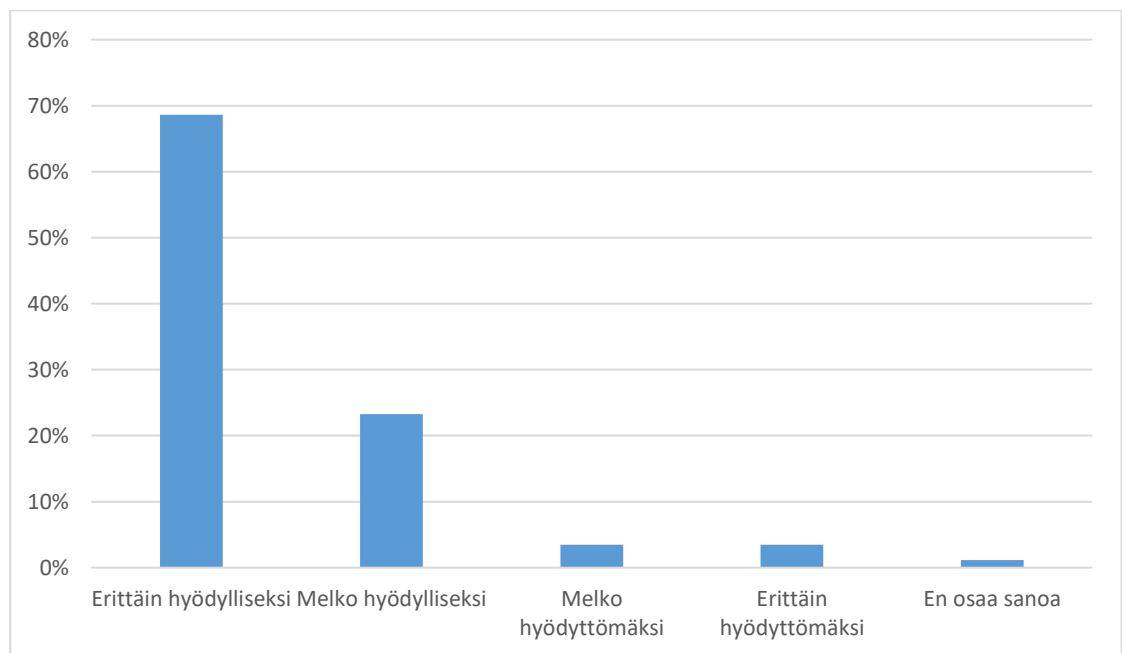
Kuvio 20. Vastaajia pyydettiin arvioimaan, tunteeeko hän nykyisin stressiä.

Vaikka vapaamuotoisten kysymysten esittäminen oli jätetty minimiin, oli kyselyssä näiden tietojen jälkeen kohta, jossa kehoitettiin vastaajaa kertomaan, mitä mieltä hän oli ostopalvelusitoumuksesta. Noin joka neljäs oli vastannut tähän kohtaan jotakin. Yleisimmät vastaukset kehuivat joko palvelua tai hanke- ja projektityöntekijää avusta. Moni totesi, etteivät olisi saaneet asioitaan eteenpäin ilman apua ja että toivottavasti

tästä tulee pysyvämpi malli. Muutama totesi, että vaikei tämä apu korvaa tuottajainten hintojen laskua, auttaa se selviämään pahimman ylitse ja etsimään uusia keinoja saada kustannukset kuriin.

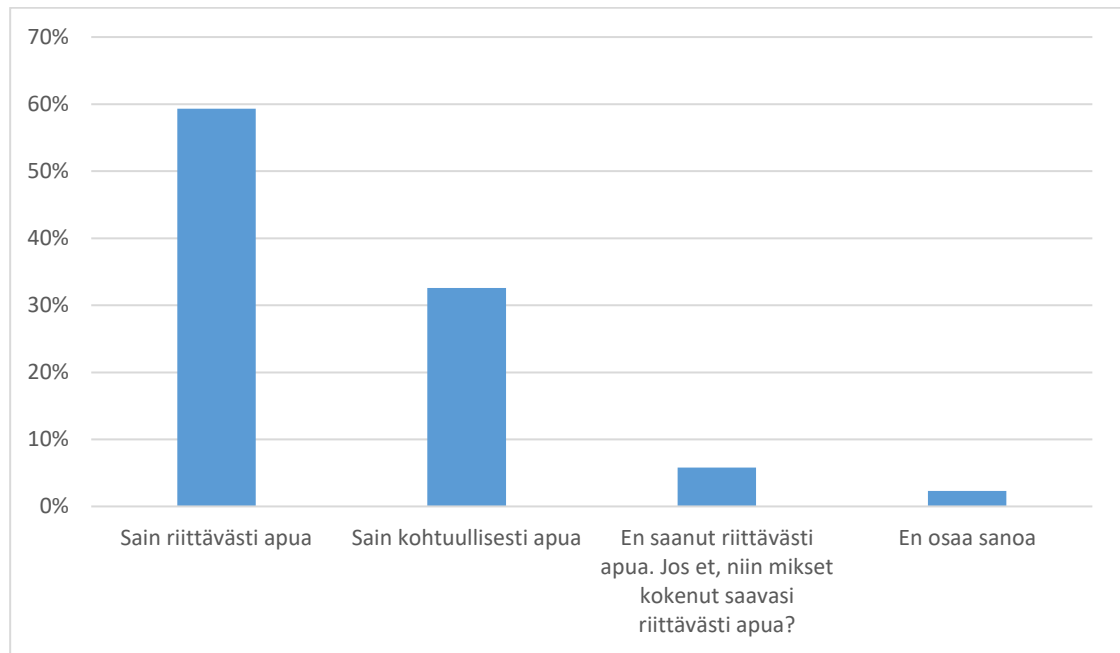
5.3.5 Hanke- ja projektityöntekijöiden apu

Webropol-kyselyssä haluttiin myös kysyä vastaajilta, miten he olivat kokeneet hanke- ja projektityöntekijöiden avun. Tällä haluttiin myös selvittää, olivatko he tyytyväisiä työn jälkeen (ks. kuvio 21). Vastaajista peräti 92 % oli kokenut avun melko tai erittäin hyödylliseksi.

Kuvio 21. Hanke- ja projektityöntekijöiden avun tarjoama hyöty

Vastaajilta haluttiin myös saada tietoon, oliko apua saatu riittävästi hanke- ja projektityöntekijöiltä, vai olisiko jotakin voinut vielä tehdä toisin (ks. kuvio 22). Yli puolet vastaajista (59 %) oli sitä mieltä, että he olivat saaneet riittävästi apua hanke- tai projektityöntekijältä.

Kuvio 22. Hanke- ja projektityöntekijän apu vastaajan tilanteen selvittämiseen

Vastaajista 6 % oli sitä mieltä, ettei ollut saanut riittävästi apua tilanteen selvittämiseen. Tähän löytyivät syyt siitä, ettei vastaajan asiaa ollut vielä käyty loppuun saakka hanke- tai projektityöntekijän osalta tai että henkilökemiat eivät olleet kohdanneet.

Hanke- ja projektityöntekijöistä sai jättää myös avointa palautetta näiden kysymysten jälkeen. Suurin osa palautteista, noin 90 %, oli kiitosta pursuavia, loppu vajaat 10 % oli sitä mieltä, että asiaan käytettiin liikaa aikaa tai että alku alkoi hyvin, mutta loppua kohden yhteistyö hankaloitui. Kuitenkin suurin osa oli erittäin tyytyväisiä hanke- ja projektityöntekijöiden työhön, ja oli jätetty mm. seuraavan laisia palautteita kyselyyn:

”Ruusuja! Ihana ihminen antoi jo tilakäynnillä valoa tunnelin päähän. Olen hänelle syvästi kiitollinen kannustavista sanoista ja lämpimästä suhtautumisestaan, kiitos!”

”Hanketyöntekijän toiminnasta en voi sanoa kuin että lämmin kiitos! Hän oli empaattinen ja avulias, sekä paneutui tilanteeseen ja selvästikin oli sellainen rinnalla kulkija.”

5.3.6 Apu ja tuki tulevaisuudessa

Kyselyn viimeiset kysymykset painottuivat tuen ja avun laatuun tulevaisuudessa.

Tässä jokainen viljelijä sai miettiä sekä kertoa, miten heidän mielestään tulevaisuudessa autettaisiin vaikeuksiin joutunutta viljelijää. Nämä molemmat kysymykset olivat avoimia, eli jokainen sai kirjoittaa, miten he näkivät tilanteen ja mikä auttaisi parhaiten. Vastauksia näihin saatiin noin joka kolmannelta kyselyyn vastanneelta.

Ensimmäisenä tiedusteltiin tukea, joka parhaiten auttaisi yrittäjän toimintaa jatkossa. Noin kolmannes oli vastannut, että tuottajahintojen korotukset auttaisivat asiaa. Oli myös huomioitu, että viljelijöiden kouluttautuminen, mm. johtajakoulutus sekä talouslaskelmien opetus, auttaisi asiaa. Myös lomituspalveluiden nykytilannetta parempi toimiminen auttaisi vaikeuksissa olevaa viljelijää.

Toisena haluttiin tietää, millainen tuki jatkossa auttaisi omaa jaksamista. Tässä nousi myös toimiva lomituspapu esille voimakkaasti sekä se, että kiireavun löytymiseen tulisi panostaa enemmän. Viljelijäperheille tulisi järjestää enemmän luentoja ja vertaistukiryhmiä koskien riittävää unta, ravintoa, jaksamista sekä parisuhdeneuvontaa. Myös työkykyä ylläpitävää ja parantavaa toimintaa tulisi järjestää nykyistä enemmän viljelijöille.

6 Johtopäätökset

Tutkimuskysymyksiin saatiin vastauksia erittäin hyvin. Välitä viljelijästä -projekti on vaikuttanut positiivisesti viljelijöihin, joihin se on kohdistunut. Hanke- ja projektityöntekijöiden haastatteluiden perusteella voidaan todeta, että maatalousyrittäjät ovat tarvinneet apua ja he ovat myös sitä saaneet. Apu on ollut todellista ja siitä on saatu kiitosta maatalousyrittäjien puolelta. Hanke- ja projektityöntekijöiden rautainen osaaminen tulee ilmi heidän haastatteluissa kysyttäessä viljelijöiden tämän hetken tilanteesta. Ostopalvelusitoumus on auttanut viljelijöitä selviytymään niin taloudellisesti kuin myös henkisesti vaikeiden aikojen ylitse. Työ jatkuu, mutta jo nyt nähdään, että Välitä viljelijästä -projekti on onnistunut

työssään kriisiytyneiden viljelijöiden auttamisessa. Viljelijöiden työkyky sekä taloustilanne on noussut ostopalvelusitoumuksen myötä. Maatalousyrittäjien talousosaamista on päivitettävä sekä heidän henkistä hyvinvointiaan on parannettava auttamisen eri muodoilla.

7 Pohdinta

Vastausprosentti tutkimuksessa oli riittävä. Melkein kolmannes webropol-kyselyn saaneista vastasi, joten tähän lukuun tulee olla tyytyväinen. Tulokset olivat positiivisia ja luottamus siihen, että tällaisella työllä on merkitystä, vahvistui saatujen tulosten muodossa. Etenkin työkykymittarin tulosten mukaan tällainen auttamistyö sekä projekti itsessään on onnistunut. Viljelijöiltä saadut avoimet palautteet olivat myös positiivisia ja kertoivat onnistuneesta projektista.

Tuloksia ei voi verrata aiempiin samanlaisiin etenkin ostopalvelusitoumukseen liittyen, mutta kyselyn vastauksia voi pitää luotettavina. Kohderyhmänä oli ostopalvelusitoumuksen käyttäneet viljelijät, ja kysymykset oli pilkottu osiin, jotta vastaaminen olisi helpompaa ja paremmin ymmärrettävissä. Mikäli tällainen kyselytutkimus tehdään esimerkiksi vuoden välein, pystyy näitä vastauksia jatkossa vertailemaan keskenään. Muutamaa taustatietokysymystä muuttaisin niin, että ne olisivat suoraan verrannollisia Melan muihin taustatietokyselyihin (esimerkiksi ikäjakauma).

Hanke- ja projektityöntekijöiden haastattelut olivat työläitä ja hankalasti tiivistettävissä. Toisaalta tällä saatiin tärkeää tietoa heidän kokemistaan asioista sekä siitä, olisiko jotakin kehitettävää heidän näkökulmastaan. Jatkoa ajatellen ehkä kuitenkin tiivistäisin ja kehittäisin kyselyä niin, että heiltäkin olisi mahdollisuus saada enemmän tilastoitavia vastauksia ja avoimet kysymykset olisi jätetty minimiin. Näin pystyttäisiin jatkossa vertailemaan ja näkemään kehityksen suuntaa paremmin.

Haastattelut olivat ehkä joidenkin hanke- ja projektityöntekijöiden kannalta huonoon aikaan, sillä osa oli vasta aloittanut tehtävässään, jolloin kokemusta ei ollut kertynyt

kuin puolelta vuodelta. Osalla taas oli useamman vuoden kokemus, mikä näkyi haastatteluotteessa. Tämän vuoksi olisi kiinnostavaa tehdä uusintahaastattelu esimerkiksi vuosi ensimmäisen jälkeen ja vertailla tuloksia keskenään. Kaikesta kuitenkin näkee, että hanke- ja projektityöntekijöillä on selvä mielikuva viljelijöiden kriisiytymisestä sekä heillä on myös kehitysideoita, kuinka pystytään auttamaan vieläkin paremmin ja tehokkaammin.

Välitä viljelijästä -projekti jatkuu, ja tämän työn pohjalta on huomattavasti helpompi lähteä tekemään tietyin väliajoin tapahtuvaa vertailua siitä, mihin ollaan menossa viljelijöiden hyvinvoinnin suhteen. Viljelijöiden henkisestä hyvinvoinnista saatiin hyvää vertailupohjaa aiemmista tutkimustuloksista. Niihin verrattuna ei kovin paljon ole tullut muutosta paitsi, että henkinen kuormitus on yleistynyt aiempaan verrattuna.

Tutkimustuloksia on mielenkiintoista vertailla tulevaisuudessa vaikkapa tuotanto-suunnittain tai maakunnittain, jolloin näkee selvästi, onko jossakin tullut takapakkia vai onko kehitys parempaan, kunhan vastauksia tulee lisää webropolin kautta. Vain yhdelle tuotantosuunnalle suunnattuja kyselyitä tulisi myös harkita jatkossa, esimerkiksi pelkille maidontuottajille suunnattu henkisen ja taloudellisen hyvinvoinnin kysely, jolla selvitettäisiin koko maan maidontuottajien tilannetta. Tällaista voisi sitten vertailla nyt saatuihin tutkimustuloksiin ja etsiä yhteneväisyyksiä sekä eroavaisuuksia.

Työtä aloittaessa ei ollut ihan selvillä, kuinka suuri työmäärä tämä tulisi olemaan. Josain vaiheessa epätoivo hiipi takaraivoon, mutta siitä selvittiin. Nyt voi kuitenkin olla tyytyväinen lopputulokseen. Tästä on Välitä viljelijästä -projektin hyvä jatkaa työtään.

Lähteet

Hallitus sopi vuoden 2017 talousarviosta -maatalouden kriisipakettiin 50 miljoonaa euroa. 2016. Uutinen Maa- ja metsätalousministeriön sivuilla. Julkaistu 2.9.2016.

Viitattu 2.4.2018. http://mmm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/hallitus-sopi-vuoden-2017-talousarviosta-maatalouden-kriisipakettiin-50-miljoonaa-euroa, Ajankohtaista, Artikkelit.

Kallioniemi, P. 2013. Well-being at work on farms in Finland. Stress, safety in animal handling and working conditions of women in dairy farms. Doctoral dissertation.

Viitattu 10.4.2018. <http://www.mtt.fi/mtttiede/pdf/mtttiede21.pdf>

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas – Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja

Luke. Taloustohtori. 2018a. Kannattavuuskerroin tuotantosuunnittain. Maa- ja puutarhatalouspalvelu. Viitattu 1.4.2018.

https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/taloustohtori/kannattavuuskirjanpito/aikasarja/Kannattavuuskerroin_tuotantosuunnittain

Luke. Taloustohtori. 2018b. Työtunnit tuotantosuunnittain. Maa- ja puutarhatalouspalvelu. Viitattu 1.4.2018.

https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/taloustohtori/kannattavuuskirjanpito/aikasarja/Tyotunnit_tuotantosuunnittain

Luke. Tilastotietokanta. 2018a. Lypsylehmien lukumäärä karjakokoluokittain 1.5. Viitattu 7.2.2018.

http://statdb.luke.fi/PXWeb/pxweb/fi/LUKE/LUKE_02%20Maatalous_04%20Tuotanto_12%20Kotielainten%20lukumaara/03_Lypsylehmien_lukumaara_karjakokoluokka.px/table/tableViewLayout1/?rxid=8e10f673-b406-488d-854a-f700583541cf

Luke. Tilastotietokanta. 2018b. Maatalous- ja puutarhayritysten keskimääräinen käytössä oleva maatalousmaa. Viitattu 2.4.2018.

http://statdb.luke.fi/PXWeb/pxweb/fi/LUKE/LUKE_02%20Maatalous_02%20Raken

[ne_02%20Maatalous-
%20ja%20puutarhayritysten%20rakenne/06 Maatalous ja puutarhayrit keskim km
m.px/table/tableViewLayout1/?rxid=001bc7da-70f4-47c4-a6c2-c9100d8b50db](https://www.stat.fi/til/tjt/2015/01/tjt_2015_01_2017-03-03_kat_004_fi.html)

Manka, M-L. & Manka, M. 2016. Työhyvinvointi. Verkkojulkaisu. Alma Media, Talentum pro.

Mäkelä-Pusa, P., Terävä, K. & Manka, M-L. 2011. Yrittäjien työhyvinvointi, työkyky ja kuntoutus. Selvitysraportti pienyrittäjien ja maatalousyrittäjien työkyvystä, hyvinvoinnista, työkyvyntuen ja kuntoutuksen tarpeesta. Kuntoutussäätiön työselosteita 41/2011. Helsinki

Perkiö-Mäkelä, M., Hirvonen, M., Kinnunen, B., Koponen, M., Louhelainen, K., Mäittälä, J., Sipponen, J. & Torpström, A. 2014. Työterveys ja maatalous Suomessa 2014. Helsinki: Työterveyslaitos.

Tilastokeskus. 2015. Tulonjakotilasto, verkkojulkaisu. 4 Sosioekonominen asema ja pienituloisuus. Taulukko 6. Helsinki. Viitattu 12.4.2018.

https://www.stat.fi/til/tjt/2015/01/tjt_2015_01_2017-03-03_kat_004_fi.html

Liitteet

Liite 1. Hanke- ja projektityöntekijöiden haastattelut

Laadullista kyselyä hanke/projektityöntekijöille. Tällä kyselyllä pyritään parantamaan tulevaisuudessa toimintaa ja samalla suoritetaan oma-arviointia työskentelystä.

Kuinka näet, onko ostopalvelusitoumus auttanut tiloja? (asteikolla 1-10)

1   2   3   4   5   6   7   8   9   10

Mitkä ovat pääasialliset tehtävät mitä tiloilla suoritat? Eli mitä teet tiloilla?

Kerro omin sanoin, kuinka olet voinut olla avuksi tilalla/mitä konkreettista on tilalla saatu aikaiseksi?

Minkälaista palautetta olet saanut työstäsi tilallisilta?

Millaiseksi itse arvioit tämän tyyppisen työn, eli vaikuttaako tilakohtainen auttamistyö?

Tarvitaanko tämän tyyppistä työtä myös jatkossa, ja jos niin miksi?

Kuinka tärkeänä pidät ostopalvelusitoumusta tilallisten jaksamisen kannalta? (asteikolla 1-10)

1   2   3   4   5   6   7   8   9   10

Millaista apua se tarjoaa yrittäjille? Millaisena näet tämän hyödyt ja haitat?

Onko ollut tilanteita, joihin olisit toivonut saavasi etukäteen koulutusta? Oletko mielestäsi saanut tarpeeksi koulutusta ja tietoa työhösi?

Tilavierailuilla pärjäätkö yksin, vai olisiko tarpeen myös toinen hanketyöntekijä?

Kuinka tätä koko tilakäyntiprosessia voisi parantaa Sinun näkökulmastasi? Onko jotakin, jonka voisi jättää pois/entä jotakin mikä pitäisi ottaa prosessiin mukaan? Entä miten ostopalvelusitoumusprosessia voisi parantaa, tai onko siinä kehitettävää?

Kuinka jatkossa parhaiten autetaan tilallista?

Miten varhaisen välittämisen toimintatapa saadaan parhaiten vakiinnutettua pysyväksi toimintatavaksi?

Onko sinulla kehitysideoita tulevaisuutta ajatellen, jotta prosessi olisi mahdollisimman sujuva?

Liite 2. Webropol-kysely viljelijöille

Kysely Melan ostopalvelusitoumuksia käyttäneille

Taustakysymykset

1. Mikä on sukupuolesi?

- ☐ Mies
- ☐ Nainen

2. Missä maakunnassa asut?

- ☐ Ahvenanmaa
- ☐ Etelä-Pohjanmaa
- ☐ Etelä-Savo
- ☐ Häme
- ☐ Kaakkois-Suomi
- ☐ Kainuu
- ☐ Keski-Pohjanmaa
- ☐ Keski-Suomi
- ☐ Lappi
- ☐ Pirkanmaa
- ☐ Pohjanmaa
- ☐ Pohjois-Karjala
- ☐ Pohjois-Pohjanmaa
- ☐ Pohjois-Savo
- ☐ Satakunta
- ☐ Uusimaa
- ☐ Varsinais-Suomi

3. Mikä on ikäsi?

- ☐ 0-30
- ☐ 31-40
- ☐ 41-50

- ☐ 51-60
- ☐ yli 60

4. Onko sinulla joku maatalousalan koulutus?

- ☐ ei, kurssimuotoista koulutusta
- ☐ maamieskoulu/emäntäkoulu
- ☐ maatalousalan perustutkinto
- ☐ agrologi, agronomi

5. Mikä on yritysmuotonne?

- ☐ yhden yrittäjän omistama tila
- ☐ yrittäjäpariskunnan omistama tila
- ☐ maatalousyhtymä
- ☐ osakeyhtiö, avoin yhtiö tai kommandiittiyhtiö
- ☐ jokin muu, mikä (kirjoittakaa vastaus oheiseen kenttään)

6. Mikä on tilanne tärkein tuotantosuunta?

- ☐ Lypsykarjatalous
- ☐ Muu nautakarjatalous
- ☐ Muu kotieläintalous
- ☐ Sikatalous
- ☐ Siipikarjatalous
- ☐ Viljanviljely
- ☐ Muu kasvinviljely
- ☐ Puutarhatuotanto ja marjanviljely
- ☐ Muu

7. Jos lypsykarjatalous on päätuotantosuuntanne, mikä on tilanne lypsykarjan määrä?

Muussa tapauksessa siirry seuraavaan kysymykseen ja jätä tämä kohta tyhjäksi.

- ☐ 0-30

- ☐ 31-60
- ☐ 61-120
- ☐ yli 120

8. Jos viljanviljely on päätuotantosuuntanne, paljonko tilallanne on viljeltävänä hehtaaripinta-alaa?

Muussa tapauksessa siirry seuraavaan kysymykseen ja jätä tämä kohta tyhjäksi.

- ☐ 0-50
- ☐ 51-100
- ☐ yli 100

Ostopalvelusitoumukset

9. Mihin asiantuntija-apuun hait ostopalvelusitoumusta? Ympyröi alla olevista vaihtoehtoista yksi (A, B, C) ja sieltä tarkennettuna mitä palvelua olet käyttänyt.

A Sosiaali-ja terveystalouden palveluihin

Psykologi

Psykoterapeutti

Parisuhdeterapia

Perheterapia

Sekä yksilöterapiaan että parisuhdeterapiaan

Muut mielenterveyspalvelut

B Talouspalveluihin

ProAgrian talouspalvelut

Muu yksityinen palveluntuottaja

C Juridisiin palveluihin

Avioeroon liittyvät asiantuntijapalvelut

Velkasaneeraukseen liittyvät asiantuntijapalvelut

Muu?

10. Kuinka tyytyväinen olit saamaasi palveluun, jonka ostopalvelusitoumuksella hankit?

- ☐ Erittäin tyytyväinen
- ☐ Melko tyytyväinen
- ☐ En tyytyväinen enkä tyytymätön
- ☐ Melko tyytymätön
- ☐ Erittäin tyytymätön
- ☐ En osaa sanoa

11. Jos olit tyytyväinen, mikä oli suurin tyytyväisyytesi syy? Muussa tapauksessa jätä kohta tyhjäksi ja siirry seuraavaan kysymykseen

- ☐ Palvelun laatu vastasi odotuksiani täysin
- ☐ Palvelun asiantuntemus vastasi odotuksiani täysin
- ☐ Sain palvelua riittävän nopeasti
- ☐ Palvelu auttoi minua ongelmissani selvästi eteenpäin
- ☐ Muu syy, mikä?

12. Jos olit tyytymätön, mikä oli suurin tyytymättömyytesi syy? Muussa tapauksessa jätä kohta tyhjäksi ja siirry seuraavaan kysymykseen

- ☐ Palvelun laatu ei vastannut odotuksiani
- ☐ Asiantuntemus ei ollut riittävää
- ☐ En saanut riittävän nopeasti aikoja asiantuntijalle
- ☐ Palvelu ei auttanut minua ongelmissani eteenpäin
- ☐ Muu syy, mikä?

13. Arvioi, millaista apua ostopalvelusitoumus tarjosi sinulle seuraaville osa-alueille. Ostopalvelusitoumuksesta oli minulle hyötyä...

Laita vain yksi ruksi yhdelle riville.

	Erittäin paljon	Melko paljon	Ei vähän eikä paljon	Melko vä- hän	Erittäin vähän
Talouden hallintaan	☐	☐	☐	☐	☐
Omaan jaksamiseen	☐	☐	☐	☐	☐
Ihmissuhteisiin	☐	☐	☐	☐	☐
Tilan johtamiseen	☐	☐	☐	☐	☐
Työtyytyväisyyteen	☐	☐	☐	☐	☐
Muuhun, mihin? <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐	☐

Työkyky

14. Oletetaan, että työkykysi on parhaimmillaan saanut 10 pistettä. Minkä pistemäärän antaisit nykyiselle työkyvyillesi asteikolla 0-10? Ympyröi sopivin

0   1   2   3   4   5   6   7   8   9   10

15. Minkä pistemäärän olisit antanut työkyvyillesi ennen ostopalvelusitoumuksella hankkimaasi apua? Ympyröi sopivin

0   1   2   3   4   5   6   7   8   9   10

Taloustilanne

16. Oletetaan, että maatilasi taloustilanne on parhaimmillaan saanut 10 pistettä. Minkä pistemäärän antaisit nykyiselle taloustilanteelle asteikolla 0-10?

0   1   2   3   4   5   6   7   8   9   10

17. Minkä pistemäärän olisit antanut maatilasi taloustilanteelle ennen ostopalvelusitoumuksella hankkimaasi apua?

0   1   2   3   4   5   6   7   8   9   10

18. Kuulutko tällä hetkellä työterveyshuoltoon?

- ☐ Kyllä
☐ En

19. Stressillä tarkoitetaan tilannetta, jossa ihminen tuntee itsensä jännittyneeksi, levottomaksi, hermostuneeksi tai ahdistuneeksi taikka hänen on vaikea nukkua asioiden vaivatessa jatkuvasti mieltä. Tunnetko sinä nykyisin tällaista stressiä?

- ☐ ei lainkaan
☐ vain vähän
☐ jonkin verran
☐ melko paljon
☐ erittäin paljon

20. Tähän voit vielä kertoa omin sanoin kokemuksiasi ostopalvelusitoumuksesta ja sen käytöstä halutessasi.

Hanke- tai projektityöntekijän apu (eli henkilö, jonka kautta sait suosituksen ostopalvelusitoumukseen)

21. Millaiseksi koit hanke- tai projektityöntekijän avun, jonka kautta sait ostopalvelusitoumuksen?

- ☐ Erittäin hyväksi
- ☐ Melko hyväksi
- ☐ Melko huonoksi
- ☐ Erittäin huonoksi
- ☐ En osaa sanoa

22. Saitko hanke- tai projektityöntekijältä riittävästi apua oman tilanteesi selvittämiseen?

- ☐ Sain riittävästi apua
- ☐ Sain kohtuullisesti apua
- ☐ En saanut riittävästi apua. Jos et, niin mikset kokenut saavasi riittävästi apua?
- ☐ En osaa sanoa

23. Millainen apu jatkossa tukisi parhaiten omaa jaksamistasi?

24. Millainen tuki jatkossa tukisi parhaiten tilan toimintaa?

Jos haluat osallistua arvontaan, jätä tähän yhteystietosi

Nimi

Osoite

Postinumero ja postitoimipaikka

Puhelinnumero

Sähköposti (jos on)

Kiitos vaivannäöstä!

Liite 3. Webropol-kysely viljelijöille

Arvoisa vastaanottaja

Olet ollut Varavoimaa farmarille -hankkeen / Melan Välitä viljelijästä -projektin asiakkaana ja siksi lähetämme sinulle tämän viestin.

Olet saanut vuoden 2017 aikana Melan ostopalvelusitoumuksen. Haluaisimme nyt kartoittaa lyhyellä kyselyllä sitä, millaiseksi olet kokenut saamasi avun. Osa kysymyksistä liittyy ostopalvelusitoumuksiin, osa kysymyksistä liittyy Varavoimaa farmarille -hanketyöntekijän tekemään työhön.

Alla on linkki kyselyyn, jonka vastaamiseen kuluu aikaa noin 10 minuuttia. Toivomme lämpimästi, että sinulla olisi aikaa täyttää kysely, sillä kyselyn vastausten avulla saadaan arvokasta tietoa siitä, kuinka maatalousyrittäjien jaksamista voidaan tukea entistä paremmin. Kysely auttaa kehittämään työtämme ja saamaan arvokasta tietoa siitä, miten ostopalvelusitoumus on auttanut.

Kysely on täysin luottamuksellinen eikä kyselyn tietoja tulla yhdistämään Melassa mihinkään muihin rekistereihin.

Jos linkki ei aukea klikkaamalla, kopioi se ja liitä selaimen osoiteriville.

Mela arpoo kaikkien vastanneiden kesken tuotepalkintoja, joten jos haluat osallistua arvontaan, jätäthän lopussa yhteystietosi. Yhteystiedot pidetään kyselyn vastauksista erillään.

Suuri kiitos vaivannäöstä!

Yhteistyöterveisin

Pirjo Saari, Melan työhyvinvointitiimi